ΑΠΟΦΑΣΗ (ΕΕ) 2025/892 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

της 31ης Οκτωβρίου 2024

σχετικά με τα μέτρα SA.56399 και SA.56634 (2021/C) (πρώην 2020/FC) που έθεσε σε εφαρμογή η Γαλλία υπέρ της La Française des Jeux

[κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό C(2024) 7735]

(Το κείμενο στη γαλλική γλώσσα είναι το μόνο αυθεντικό)

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 108 παράγραφος 2 πρώτο εδάφιο,

Έχοντας υπόψη τη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, και ιδίως το άρθρο 62 παράγραφος 1 στοιχείο α),

Αφού κάλεσε τα ενδιαφερόμενα μέρη να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους σύμφωνα με τα εν λόγω άρθρα ([1]), και αφού έλαβε υπόψη τις παρατηρήσεις αυτές,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

1. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

(1) Στις 31 Ιανουαρίου 2020 η Επιτροπή έλαβε καταγγελία από την Association Française du Jeu en Ligne (στο εξής: AFJEL) ([2]) σχετικά με την εικαζόμενη χορήγηση παράνομης κρατικής ενίσχυσης στη La Française des jeux (στο εξής: FDJ).

(2) Στις 5 Μαρτίου 2020 η Επιτροπή έλαβε δεύτερη καταγγελία για το ίδιο θέμα από το Συμβούλιο Τυχερών Παιχνιδιών και Στοιχηματισμού (Betting and Gaming Council, στο εξής: BGC) ([3]).

(3) Στις 26 Ιουλίου 2021 η Επιτροπή αποφάσισε να κινήσει τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 108 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: ΣΛΕΕ) για το εικαζόμενο μέτρο ενίσχυσης με το οποίο χορηγήθηκαν αποκλειστικά δικαιώματα για 25 έτη έναντι ανεπαρκούς αμοιβής (στο εξής: απόφαση κίνησης της διαδικασίας). Η Επιτροπή κοινοποίησε την εν λόγω απόφαση στη Γαλλία στις 27 Ιουλίου 2021.

(4) Η απόφαση κίνησης της διαδικασίας της Επιτροπής δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* στις 3 Δεκεμβρίου 2021. Η Επιτροπή κάλεσε τους ενδιαφερόμενους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με το εικαζόμενο μέτρο ενίσχυσης.

(5) Η Γαλλία υπέβαλε τις παρατηρήσεις της στις 3 Νοεμβρίου 2021. Η Επιτροπή έλαβε γραπτές παρατηρήσεις από τη FDJ στις 3 Ιανουαρίου 2022. Στις 3 Ιανουαρίου 2022 έλαβε επίσης γραπτές παρατηρήσεις από την BETCLIC entreprises limited (στο εξής: BETCLIC), την Union des blessés de la face et de la tête (στο εξής: UBFT) και τη Fédération nationale André Maginot (στο εξής: FNAM). Στις 12 Ιανουαρίου 2022 η Επιτροπή έλαβε γραπτές παρατηρήσεις από την AFJEL και στις 18 Ιανουαρίου 2022 από το BGC. Στις 20 Ιανουαρίου 2022 η Επιτροπή έλαβε παρατηρήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση Τυχερών Παιχνιδιών και Στοιχηματισμού (European Gaming and Betting Association, στο εξής: EGBA).

(6) Με επιστολές της 31ης Ιανουαρίου 2022 και της 15ης Φεβρουαρίου 2022, η Επιτροπή διαβίβασε στη Γαλλία τις παρατηρήσεις των ενδιαφερόμενων μερών σχετικά με την απόφαση κίνησης της διαδικασίας, παρέχοντάς της τη δυνατότητα να απαντήσει. Η Επιτροπή έλαβε την απάντηση της Γαλλίας με επιστολή της 19ης Απριλίου 2022.

([1]) Octroi supposé d'aide d'État illégale à la Française des Jeux — Πρόσκληση για υποβολή παρατηρήσεων σύμφωνα με το άρθρο 108 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ C 487 της 3.12.2021, σ. 13).

([2]) Η AFJEL είναι επαγγελματική ένωση που εκπροσωπεί την πλειονότητα των φορέων εκμετάλλευσης διαδικτυακών αθλητικών στοιχημάτων που έχουν λάβει άδεια στη Γαλλία.

([3]) Το BGC εκπροσωπεί το 90 % του κλάδου των τυχερών παιχνιδιών και του στοιχηματισμού στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ειδικότερα, εκπροσωπεί τους φορείς εκμετάλλευσης διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών που έχουν λάβει άδεια στην εν λόγω χώρα.

(7) Με μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της 23ης Φεβρουαρίου 2022, της 2ας Μαΐου 2022, της 8ης Ιουλίου 2022, της 10ης Νοεμβρίου 2022, της 17ης Νοεμβρίου 2022, της 6ης Ιανουαρίου 2023, της 8ης Μαρτίου 2023, της 13ης Μαρτίου 2023, της 20ής Μαρτίου 2023, της 28ης Απριλίου 2023, της 23ης Ιουνίου 2023, της 13ης Σεπτεμβρίου 2023, της 29ης Σεπτεμβρίου 2023, της 26ης Οκτωβρίου 2023, της 14ης Δεκεμβρίου 2023, της 22ας Ιανουαρίου 2024, της 23ης Ιανουαρίου 2024, της 2ας Φεβρουαρίου 2024, της 12ης Μαρτίου 2024, της 22ας Απριλίου 2024, της 28ης Απριλίου 2024, της 16ης Μαΐου 2024, της 17ης Ιουνίου 2024, της 18ης Σεπτεμβρίου 2024 και της 21ης Οκτωβρίου 2024, ο εκπρόσωπος της AFJEL και το BGC παρείχαν πρόσθετες πληροφορίες και διεξήγαγαν συζητήσεις με την Επιτροπή στις 9 Ιουνίου 2022 και στις 27 Σεπτεμβρίου 2022.

(8) Η Επιτροπή έλαβε συμπληρωματικές πληροφορίες από τις γαλλικές αρχές στις 17 Ιουλίου και στις 23 Οκτωβρίου 2024.

(9) Στις 27 Οκτωβρίου 2022 η Επιτροπή διεξήγαγε συζητήσεις με τη γαλλική εθνική αρχή τυχερών παιχνιδιών (στο εξής: ANJ). Στις 12 Νοεμβρίου 2022 υποβλήθηκαν περαιτέρω ερωτήσεις στην ANJ, η οποία απάντησε επ' αυτών στις 27 Φεβρουαρίου 2023.

2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ FDJ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΤΥΧΕΡΩΝ ΠΑΙΧΝΙΔΙΩΝ

2.1. FDJ, η δικαιούχος της εικαζόμενης ενίσχυσης

(10) Η FDJ είναι ο κυριότερος φορέας εκμετάλλευσης τυχερών παιχνιδιών στη Γαλλία και ο δεύτερος μεγαλύτερος φορέας εκμετάλλευσης λαχειοφόρων αγορών στην Ευρώπη. Διαθέτει δίκτυο με πάνω από 29 000 σημεία πώλησης σε περισσότερους από 11 000 δήμους και απασχολεί σχεδόν 3 000 άτομα ([4]).

(11) Το 2023 η FDJ ανέφερε κύκλο εργασιών ύψους 2,621 δισεκατ. EUR, EBITDA ύψους 656,8 εκατ. EUR και καθαρά κέρδη ύψους 425,1 εκατ. EUR. Τα ακαθάριστα έσοδά της από τυχερά παιχνίδια ανήλθαν σε 6,7104 δισεκατ. EUR ([5]).

(12) Η FDJ είναι ο κατεστημένος φορέας εκμετάλλευσης τυχερών παιχνιδιών στη Γαλλία. Στις 9 Νοεμβρίου 1978 το κράτος χορήγησε αποκλειστικά δικαιώματα οργάνωσης και εκμετάλλευσης της εθνικής λαχειοφόρου αγοράς στη Société de la Loterie nationale et du Loto national, η οποία μετονομάστηκε σε FDJ το 1991 ([6]). Την 1η Απριλίου 1985 της χορηγήθηκαν αποκλειστικά δικαιώματα εκμετάλλευσης αθλητικών στοιχημάτων (εξαιρουμένων των ιπποδρομιακών στοιχημάτων) ([7]).

(13) Στις 12 Μαΐου 2010 η Γαλλία απελευθέρωσε τον τομέα των διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών με τον νόμο αριθ. 2010-476. Ως εκ τούτου, έκτοτε οι αγορές των ιπποδρομιακών στοιχημάτων, των διαδικτυακών αθλητικών στοιχημάτων και των διαδικτυακών παιχνιδιών πόκερ είναι ανοικτές στον ανταγωνισμό. Η FDJ εξακολουθεί να έχει το μονοπώλιο στον τομέα των λαχειοφόρων αγορών (κληρώσεις βραβείων και παιχνίδια άμεσης κλήρωσης) και στον τομέα των αθλητικών στοιχημάτων σε σημεία πώλησης (εξαιρουμένων των ιπποδρομιακών στοιχημάτων) ([8]).

(14) Η αγορά τυχερών παιχνιδιών στη Γαλλία μεταρρυθμίστηκε στις 22 Μαΐου 2019 (βλέπε σημείο 2.2).

(15) Οι κανονιστικές πράξεις που οδήγησαν στη χορήγηση των αποκλειστικών δικαιωμάτων που αναφέρονται στην αιτιολογική σκέψη 12 καταργήθηκαν στις 23 Ιουνίου 2020 ([9]).

([4]) Οι πληροφορίες αυτές είναι διαθέσιμες στην ενοποιημένη έκθεση της FDJ για το 2023: https://www.fdjunited.com/2024/03/discover-the-2023-edition-of-the-fdj-groups-annual-integrated-report/.

([5]) Ενοποιημένοι λογαριασμοί της FDJ για το 2023: https://www.groupefdj.com/publications-et-resultats/.

([6]) Τα εν λόγω αποκλειστικά δικαιώματα χορηγήθηκαν με το διάταγμα αριθ. 78-1067, της 9ης Νοεμβρίου 1978, σχετικά με την οργάνωση και τη λειτουργία της εθνικής λαχειοφόρου αγοράς και του εθνικού Loto. Οι όροι και οι προϋποθέσεις για την άσκηση των εν λόγω δικαιωμάτων εξειδικεύτηκαν σε σύμβαση που υπεγράφη στις 29 Δεκεμβρίου 1978 μεταξύ του κράτους και της Société de la Loterie nationale et du Loto national.

([7]) Τα εν λόγω αποκλειστικά δικαιώματα χορηγήθηκαν με το διάταγμα αριθ. 85-390, της 1ης Απριλίου 1985 σχετικά με την οργάνωση και τη λειτουργία του αθλητικού Loto. Η σύμβαση της 29ης Δεκεμβρίου 1978 (βλέπε ανωτέρω) τροποποιήθηκε ώστε να αντικατοπτρίζει το αυξημένο εύρος των χορηγούμενων αποκλειστικών δικαιωμάτων. Στη συνέχεια τροποποιήθηκε εκ νέου ώστε να προβλέπει, μεταξύ άλλων, τα εξής: i) επέκταση του εύρους των χορηγούμενων αποκλειστικών δικαιωμάτων· ii) τροποποίηση της διάρκειας της σύμβασης (ενώ αρχικά κάλυπτε περίοδο 30 ετών, η σύμβαση παρατάθηκε επ' αόριστον με την τελευταία τροποποίηση της 9ης Μαρτίου 2006)· iii) τροποποιήσεις που αφορούσαν τους όρους εκκαθάρισης της εταιρείας, ιδίως όσον αφορά την αποζημίωση που θα έπρεπε να καταβληθεί σε περίπτωση που, μέσω διατάγματος, θα έπαυε η ανάθεση στην εταιρεία της οργάνωσης και της λειτουργίας τυχερών παιχνιδιών βάσει αποκλειστικών δικαιωμάτων.

([8]) Βλέπε σημείο 2.2 της απόφασης κίνησης της διαδικασίας για λεπτομερή περιγραφή του νομικού πλαισίου που ίσχυε πριν από τη μεταρρύθμιση της 22ας Μαΐου 2019.

([9]) Τα διατάγματα αριθ. 78-1067 της 9ης Νοεμβρίου 1978 και αριθ. 85-390 της 1ης Απριλίου 1985 καταργήθηκαν στις 23 Ιουνίου 2020. Η σύμβαση, που βασιζόταν στα διατάγματα αριθ. 78-1067 της 9ης Νοεμβρίου 1978 και αριθ. 85-390 της 1ης Απριλίου 1985, λύθηκε.

2.2. **Μεταρρύθμιση των τυχερών παιχνιδιών στη Γαλλία**

(16) Στις 22 Μαΐου 2019 οι γαλλικές αρχές εξέδωσαν τον νόμο αριθ. 2019-486 σχετικά με την ανάπτυξη και τον μετασχηματισμό των επιχειρήσεων (στο εξής: νόμος PACTE) και στις 2 Οκτωβρίου 2019 εξέδωσαν το διάταγμα αριθ. 2019-1015 για τη μεταρρύθμιση του κανονισμού για τα τυχερά παιχνίδια (στο εξής: διάταγμα του 2019). Εκδόθηκαν διάφορα διατάγματα για τη συμπλήρωση των δύο αυτών κανονιστικών πράξεων ([10]).

(17) Με τις εν λόγω πράξεις, η Γαλλία ιδιωτικοποίησε την FDJ και μεταρρύθμισε τον κανονισμό για τα τυχερά παιχνίδια.

(18) Η μεταρρύθμιση του κανονισμού για τα τυχερά παιχνίδια (στο εξής: μεταρρύθμιση του νόμου PACTE) εστίασε σε δύο βασικά στοιχεία: i) στην παραχώρηση αποκλειστικών δικαιωμάτων στην FDJ για περίοδο 25 ετών για την εκμετάλλευση λαχειοφόρων παιχνιδιών, διαδικτυακών και μη, και αθλητικών στοιχημάτων σε σημεία πώλησης έναντι αμοιβής 380 εκατ. EUR ([11])· και ii) στη φορολόγηση των αθλητικών στοιχημάτων ([12]).

3. **ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΗΜΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ**

(19) Όπως αναφέρεται στις αιτιολογικές σκέψεις 1 και 2, η Επιτροπή έλαβε δύο καταγγελίες σχετικά με εικαζόμενη χορήγηση παράνομης κρατικής ενίσχυσης στην FDJ: η μία κατατέθηκε στις 31 Ιανουαρίου 2020 από την AFJEL και η άλλη στις 5 Μαρτίου 2020 από το BGC. Και οι δύο καταγγελίες είχαν το ίδιο αντικείμενο ([13]).

3.1. **Περιγραφή του μέτρου που καλύπτεται από την επίσημη διαδικασία έρευνας**

(20) Ως αποτέλεσμα των τροποποιήσεων που επέφερε ο νόμος PACTE, η FDJ υποχρεώθηκε να καταβάλει στο κράτος αμοιβή ύψους 380 εκατ. EUR για την εκμετάλλευση λαχειοφόρων παιχνιδιών, διαδικτυακών και μη, και αθλητικών στοιχημάτων σε σημεία πώλησης. Η αρχή που διέπει την εν λόγω αμοιβή διατυπώθηκε στο άρθρο 137 παράγραφος IV σημείο 1) του νόμου PACTE και εξειδικεύτηκε στο άρθρο 17 του διατάγματος του 2019 [το οποίο προέβλεπε ότι το ποσό της αμοιβής θα καθοριζόταν, κατόπιν σύμφωνης γνώμης της επιτροπής συμμετοχών και μεταβιβάσεων (Commission des participations et des transfers, στο εξής: CPT), στις προδιαγραφές που απαιτούνται βάσει του άρθρου 16].

(21) Για τον υπολογισμό της οφειλόμενης από την FDJ αμοιβής ύψους 380 εκατ. EUR (στο εξής: «αμοιβή» ή «τέλος»), οι γαλλικές αρχές χρησιμοποίησαν διαφορική μέθοδο: συνέκριναν τη θεωρητική αξία των μελλοντικών αποκλειστικών δικαιωμάτων της FDJ (από το 2019 και έπειτα) σε δύο σενάρια: πριν από τη μεταρρύθμιση που εφαρμόστηκε με τον νόμο PACTE (σενάριο αντιπαραδείγματος πριν από τον νόμο PACTE) και μετά τη μεταρρύθμιση (λαμβανομένου υπόψη του πραγματικού αντίκτυπου του νόμου PACTE).

([10]) Ειδικότερα, το διάταγμα αριθ. 2019-1060, της 17ης Οκτωβρίου 2019, σχετικά με λεπτομερείς ρυθμίσεις για τον κρατικό έλεγχο επί της FDJ.

([11]) Βλέπε σημείο 2.3.1 της απόφασης κίνησης της διαδικασίας: Το άρθρο 137 του νόμου PACTE προβλέπει ότι τα αποκλειστικά δικαιώματα χορηγούνται στην FDJ για περιορισμένο χρονικό διάστημα, και το διάταγμα του 2019 καθορίζει το εύρος των εν λόγω δικαιωμάτων (άρθρα 7 και 8 του διατάγματος), προσδιορίζει τους όρους υπό τους οποίους ασκούνται και τη διάρκειά τους, δηλαδή 25 έτη από τη δημοσίευση του νόμου PACTE (άρθρο 15 του διατάγματος). Το άρθρο 3 του διατάγματος αριθ. 2019-1060 της 17ης Οκτωβρίου 2019 σχετικά με λεπτομερείς κανόνες για τον αυστηρό κρατικό έλεγχο επί της FDJ ορίζει ότι η αμοιβή που πρέπει να καταβάλει η FDJ σε αντάλλαγμα για τα χορηγούμενα αποκλειστικά δικαιώματα ανέρχεται σε 380 εκατ. EUR.
Συμφωνία που συνάφθηκε στις 17 Οκτωβρίου 2019 μεταξύ του κράτους και της FDJ καθορίζει τις ρυθμίσεις για την άσκηση των αποκλειστικών δικαιωμάτων.

([12]) Βλέπε σημείο 2.3.2 της απόφασης κίνησης της διαδικασίας: Με το άρθρο 138 παράγραφοι I, III και IV του νόμου PACTE τροποποιήθηκαν η φορολογική βάση (τα ακαθάριστα έσοδα από τυχερά παιχνίδια και όχι το ποσό στοιχηματισμού) και οι εφαρμοστέοι συντελεστές για τους τρεις ειδικούς φόρους που επιβάλλονται στους φορείς εκμετάλλευσης αθλητικών στοιχημάτων στη Γαλλία.

([13]) Εκτός από τη χορήγηση αποκλειστικών δικαιωμάτων για περίοδο 25 ετών έναντι ανεπαρκούς αμοιβής (380 εκατ. EUR), οι καταγγελίες αφορούσαν επίσης i) τη ρητή και απεριόριστη εγγύηση ότι η FDJ δεν θα έχανε τα αποκλειστικά της δικαιώματα ή οποιαδήποτε άδεια εκμετάλλευσης ακόμη και σε περίπτωση σοβαρού παραπτώματος και ii) την προνομιακή φορολογική μεταχείριση της FDJ για τα αθλητικά στοιχήματα σε σημεία πώλησης σε σύγκριση με τους φορείς εκμετάλλευσης που δραστηριοποιούνται στο διαδίκτυο. Κανένα από τα δύο μέτρα (η εικαζόμενη εγγύηση ή το εικαζόμενο φορολογικό πλεονέκτημα) δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής της απόφασης κίνησης της διαδικασίας. Όσον αφορά την εικαζόμενη εγγύηση, η Επιτροπή επισήμανε στην απόφαση κίνησης της διαδικασίας ότι είχε ως αποτέλεσμα την περαιτέρω εξασφάλιση των αποκλειστικών δικαιωμάτων που είχαν χορηγηθεί στην FDJ. Αυτό παρείχε πλεονέκτημα στην FDJ αυξάνοντας την αξία των αποκλειστικών δικαιωμάτων, η οποία έπρεπε να εκτιμηθεί και να ληφθεί υπόψη κατά τον υπολογισμό της οφειλόμενης αμοιβής για τα αποκλειστικά δικαιώματα. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή έκρινε αναγκαίο να αναλυθεί η εξασφάλιση των δικαιωμάτων κατά την εκτίμηση του τέλους. Όσον αφορά το εικαζόμενο φορολογικό πλεονέκτημα, η Επιτροπή επισήμανε ότι το φορολογικό καθεστώς της FDJ είχε ληφθεί έμμεσα υπόψη κατά την εκτίμηση του τέλους, δεδομένου ότι όλα τα οικονομικά πλεονεκτήματα που χορηγήθηκαν στην FDJ είχαν ληφθεί υπόψη κατά τον έλεγχο του ύψους της αμοιβής για τα αποκλειστικά δικαιώματα.

(22) Σύμφωνα με λεπτομερή οικονομική έκθεση των γαλλικών αρχών της 13ης Σεπτεμβρίου 2019, η θεωρητική αξία των αποκλειστικών δικαιωμάτων της FDJ πριν από τη μεταρρύθμιση των εν λόγω δικαιωμάτων με τον νόμο PACTE είχε εκτιμηθεί μεταξύ *[…]* *εκατ. EUR και *[…]* εκατ. EUR. Κατά την άποψη των γαλλικών αρχών, η μεταρρύθμιση θα επηρέαζε αυτή τη θεωρητική αξία:

α) αρνητικά, δεδομένου ότι η διάρκεια των αποκλειστικών δικαιωμάτων περιοριζόταν στα 25 έτη, ενώ προηγουμένως τα εν λόγω δικαιώματα είχαν χορηγηθεί επ' αόριστον (με τη μείωση της αξίας να εκτιμάται στην οικονομική έκθεση μεταξύ *[…]* εκατ. EUR και *[…]* εκατ. EUR)

β) θετικά, καθώς εξασφαλίστηκαν τα αποκλειστικά δικαιώματα ([14]) και το φορολογικό πλαίσιο κατέστη πιο σταθερό ([15]), με αποτέλεσμα την κατάρτιση ενός επιχειρηματικού σχεδίου που ήταν λιγότερο ριψοκίνδυνο απ' ό,τι σύμφωνα με τις προηγούμενες προβλέψεις (με την αύξηση της αξίας να εκτιμάται στην οικονομική έκθεση μεταξύ *[…]* εκατ. EUR και *[…]* εκατ. EUR)

γ) αρνητικά, δεδομένων των συνδυασμένων επιπτώσεων από τη μεταβολή της φορολογίας κατά τη διάρκεια του επιχειρηματικού σχεδίου και από άλλες πρόσθετες δαπάνες στις οποίες υποβαλλόταν πλέον η FDJ λόγω του νόμου PACTE, π.χ. κόστος ασφάλισης έναντι κινδύνου αντισυμβαλλομένου και κόστος μάρκετινγκ (με την αύξηση της αξίας να εκτιμάται στην οικονομική έκθεση σε *[…]* εκατ. EUR)

(23) Ως εκ τούτου, η θεωρητική αξία των αποκλειστικών δικαιωμάτων της FDJ μετά τη μεταρρύθμιση του νόμου PACTE εκτιμήθηκε σε *[…]* EUR (δυνητικά κυμαινόμενη μεταξύ *[…]* EUR και *[…]* EUR ανάλογα με το μέσο σταθμισμένο κόστος κεφαλαίου και τα έσοδα από τα αποκλειστικά δικαιώματα).

(24) Ως εκ τούτου, οι γαλλικές αρχές εκτίμησαν ότι η αμοιβή που όφειλε η FDJ για τα αποκλειστικά δικαιώματά της κυμαινόταν μεταξύ 121 και 748 εκατ. EUR ([16]), ποσό που αντιστοιχεί στις οικονομικές επιπτώσεις του νόμου PACTE.

(25) Κατόπιν της γνωμοδότησης της CPT, οι γαλλικές αρχές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η FDJ θα έπρεπε να καταβάλει αμοιβή ύψους 380 εκατ. EUR, η οποία αντικατοπτρίζει μια δίκαιη εκτίμηση της διαφοράς μεταξύ της θεωρητικής αξίας των αποκλειστικών δικαιωμάτων της FDJ πριν από τη μεταρρύθμιση που τέθηκε σε εφαρμογή με τον νόμο PACTE και της θεωρητικής αξίας των δικαιωμάτων αυτών μετά τη μεταρρύθμιση.

3.2. **Η απόφαση κίνησης της διαδικασίας**

(26) Στην απόφαση κίνησης της διαδικασίας, η Επιτροπή αμφισβήτησε την προσέγγιση των γαλλικών αρχών (διαφορική μέθοδος) και το αν το τέλος ήταν σύμφωνο με την τιμή της αγοράς. Σε αντίθετη περίπτωση, η FDJ θα είχε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

(27) Η Επιτροπή επισήμανε ότι, στην απόφαση σχετικά με τον ελληνικό φορέα εκμετάλλευσης ΟΠΑΠ (στο εξής: προηγούμενο του ΟΠΑΠ) ([17]), είχε κρίνει ότι η ενίσχυση ήταν σύμφωνη με την τιμή της αγοράς υπό την προϋπόθεση ότι το κράτος επέτρεπε στον κάτοχο των δικαιωμάτων να εξασφαλίσει μόνο εύλογη απόδοση ([18]). Επισήμανε επίσης στην απόφαση αυτή ότι η μέθοδος των προεξοφλημένων ταμειακών ροών ([19]) ήταν κατάλληλη για τον προσδιορισμό του εύλογου κέρδους.

(28) Στην απόφαση κίνησης της διαδικασίας, η Επιτροπή επισήμανε ότι, παρότι οι γαλλικές αρχές είχαν χρησιμοποιήσει τη μέθοδο των ταμειακών ροών για τον ποσοτικό προσδιορισμό της αμοιβής που όφειλε η FDJ, είχαν παρεκκλίνει από την προσέγγιση που ακολούθησαν οι ελληνικές αρχές στο προηγούμενο του ΟΠΑΠ. Βάσει της διαφορικής μεθόδου, στηρίχθηκαν σε σύγκριση μεταξύ της θεωρητικής αξίας των αποκλειστικών δικαιωμάτων της FDJ πριν από τη μεταρρύθμιση του νόμου PACTE και της θεωρητικής αξίας των δικαιωμάτων αυτών μετά τη μεταρρύθμιση, ενώ με την προσέγγιση που ακολουθήθηκε στην υπόθεση του ΟΠΑΠ είχαν ληφθεί υπόψη οι μελλοντικές αποδόσεις που θα προέκυπταν κατά τη διάρκεια ισχύος της άδειας.

(*) *Εμπιστευτικές πληροφορίες.*

([14]) Προηγουμένως, η ρυθμιστική αρχή μπορούσε να άρει ανά πάσα στιγμή τα ευεργετήματα των εν λόγω δικαιωμάτων από την FDJ, ενώ τώρα πια χορηγούνταν στην FDJ διά νόμου, και μόνον ο νομοθέτης μπορούσε να τα ανακαλέσει.

([15]) Προηγουμένως, οι κρατήσεις δημόσιου χαρακτήρα καθορίζονταν σε ετήσια βάση. Ως εκ τούτου, το κράτος τροποποιούσε συχνά τις κρατήσεις δημόσιου χαρακτήρα επί της FDJ, δημιουργώντας έτσι αβεβαιότητα ως προς την κερδοφορία της.

([16]) Ενδεικτικό εύρος μετά την επικαιροποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου της FDJ.

([17]) Βλέπε απόφαση της Επιτροπής, της 4ης Ιανουαρίου 2013, στην υπόθεση SA.33988 (ΕΕ C 1 της 4.1.2013, σ. 7), αιτιολογικές σκέψεις 28-29 και 32, η οποία επιβεβαιώθηκε με την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 8ης Ιανουαρίου 2015, Club Hotel Loutraki κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-58/13, ECLI:EU:T:2015:1, και με την απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Club Hotel Loutraki κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-131/15 P, ECLI:EU:C:2016:989.

([18]) Η ελάχιστη απόδοση που απαιτείται για την κάλυψη του κόστους λειτουργίας και κεφαλαίου που προκύπτει από την άσκηση των δικαιωμάτων συν ένα εύλογο κέρδος.

([19]) Η μέθοδος των προεξοφλημένων ταμειακών ροών είναι μια μέθοδος που χρησιμοποιείται για την εκτίμηση της αξίας ενός περιουσιακού στοιχείου ή μιας επιχείρησης με την αναγωγή των αναμενόμενων μελλοντικών ταμειακών ροών στην παρούσα αξία τους. Λαμβάνει υπόψη τον χρόνο και τον κίνδυνο που συνδέονται με αυτές τις μελλοντικές ροές.

(29) Η Επιτροπή αμφισβήτησε το αν η FDJ εξασφάλισε μόνο εύλογη απόδοση μετά τη μεταρρύθμιση του νόμου PACTE, διότι η μέθοδος υπολογισμού που παρουσίασε η Γαλλία διατηρούσε τις προ της μεταρρύθμισης αποδόσεις χωρίς καμία ένδειξη για το αν ήταν και οι ίδιες εύλογες.

(30) Η Επιτροπή αμφισβήτησε επίσης τη θέση των γαλλικών αρχών ότι, λόγω της συνέχειας της κατάστασης πριν και μετά τον νόμο PACTE, οι επιπτώσεις που είχε ο περιορισμένος αριθμός τροποποιήσεων του νόμου στην αξία των αποκλειστικών δικαιωμάτων μπορούσαν να εκτιμηθούν με τη διαφορική μέθοδο. Η προκαταρκτική άποψη της Επιτροπής ήταν ότι τα προ του νόμου PACTE αποκλειστικά δικαιώματα της FDJ δεν ήταν εξασφαλισμένα και μπορούσαν να ανακληθούν. Σε αυτή τη βάση, εξέφρασε αμφιβολίες ως προς το αν η διαφορική μέθοδος ήταν δικαιολογημένη. Η Επιτροπή αμφισβήτησε επίσης αν όντως η FDJ θα είχε δικαίωμα αποζημίωσης βάσει της αντικειμενικής ευθύνης του κράτους σε περίπτωση ανάκλησης των αποκλειστικών δικαιωμάτων στο μέλλον.

(31) Ακόμη και αν υποτεθεί ότι η διαφορική μέθοδος ήταν δικαιολογημένη, η Επιτροπή αμφισβήτησε επίσης την αξία των αποκλειστικών δικαιωμάτων πριν και μετά τον νόμο PACTE, όπως την εκτίμησε η Γαλλία για τον εν λόγω υπολογισμό.

(32) Τέλος, γενικότερα, η Επιτροπή επισήμανε ότι η αμοιβή των 380 εκατ. EUR φαινόταν χαμηλή σε σύγκριση με την αμοιβή που κατέβαλε ο ΟΠΑΠ για τη μικρότερη ελληνική αγορά και για πιο περιορισμένα δικαιώματα.

(33) Η Επιτροπή επισήμανε στην απόφαση κίνησης της διαδικασίας ότι, πέραν αυτών των αμφιβολιών σχετικά με την ύπαρξη πλεονεκτήματος, φαίνεται να πληρούνται όλα τα άλλα κριτήρια για τον χαρακτηρισμό του μέτρου ως κρατικής ενίσχυσης. Η Επιτροπή επισήμανε ότι, σε περίπτωση επιβεβαίωσης του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και χαρακτηρισμού του μέτρου ως κρατικής ενίσχυσης, δεν διέθετε στοιχεία που να οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το μέτρο ήταν συμβατό με την εσωτερική αγορά.

4. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ

(34) Δύο ενδιαφερόμενα μέρη υπέβαλαν παρατηρήσεις σχετικά με την απόφαση κίνησης της διαδικασίας, με τις οποίες υποστήριξαν τις γαλλικές αρχές (FDJ και UBFT/FNAM), ενώ τέσσερα ενδιαφερόμενα μέρη επιβεβαίωσαν στις παρατηρήσεις τους τις αμφιβολίες που εξέφρασε η Επιτροπή στην απόφαση κίνησης της διαδικασίας (EGBA, BGC, AFJEL, BETCLIC).

4.1. **Μέρη που υποστήριξαν τις γαλλικές αρχές**

4.1.1. *FDJ*

(35) Κατ' αρχάς, η FDJ αμφισβήτησε τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι τα δικαιώματα που απέρρεαν από τον νόμο PACTE συνιστούσαν νέα δικαιώματα και υποστήριξε ότι τα μετά τον νόμο PACTE δικαιώματα αποτελούσαν συνέχεια των προ του νόμου PACTE δικαιωμάτων.

(36) Πρώτον, η FDJ υποστήριξε ότι ο νόμος PACTE δεν κατάργησε τα δικαιώματα που της είχαν χορηγηθεί πριν από τον νόμο PACTE προκειμένου να τα χορηγήσει εκ νέου. Έκρινε ότι τα μετά τον νόμο PACTE δικαιώματα αποτελούσαν συνέχεια των προ του νόμου PACTE δικαιωμάτων, γεγονός που επιβεβαιώθηκε στην προπαρασκευαστική έκθεση του Κοινοβουλίου σχετικά με τον νόμο PACTE, η οποία ανέφερε ότι τα αποκλειστικά δικαιώματα διατηρούνταν ([20]). Η FDJ υποστήριξε ότι από την εκτίμηση επιπτώσεων σχετικά με το σχέδιο νόμου της 18ης Ιουνίου 2018 ([21]) προέκυπτε σαφώς ότι σκοπός της μεταρρύθμισης ήταν αποκλειστικά και μόνο να διατηρηθεί ο αυστηρός κρατικός έλεγχος επί μιας ιδιωτικοποιημένης εταιρείας και να αποσαφηνιστούν ορισμένες ρυθμίσεις λειτουργίας.

(37) Δεύτερον, η FDJ υποστήριξε ότι το εύρος των δικαιωμάτων που απέρρεαν από τον νόμο PACTE παρέμεινε αμετάβλητο, όπως αποτυπώνεται στα κοινοβουλευτικά έγγραφα ([22]). Υποστήριξε ότι το νέο κανονιστικό πλαίσιο που θεσπίστηκε με τη μεταρρύθμιση του 2019 απλώς αποσαφήνισε και εξειδίκευσε τις προϋπάρχουσες ρυθμίσεις εισάγοντας ακριβείς ορισμούς των παιχνιδιών που εκμεταλλευόταν, χωρίς να μεταβάλει το πεδίο εφαρμογής τους.

(38) Τρίτον, απαντώντας στην αιτιολογική σκέψη 101 της απόφασης κίνησης της διαδικασίας, η FDJ υποστήριξε ότι τα αποκλειστικά δικαιώματα που απέρρεαν από τον νόμο PACTE δεν είχαν νέα χαρακτηριστικά.

([20]) Έκθεση αριθ. 1088 της 15ης Σεπτεμβρίου 2018 εξ ονόματος της ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής στην οποία ανατέθηκε η εξέταση του σχεδίου νόμου PACTE, την οποία συνέταξαν ο κ. Barrot, η κα Dubost, η κα Lebec και ο κ. Sommer, σ. 799.

([21]) Εκτίμηση επιπτώσεων σχετικά με το σχέδιο νόμου για την ανάπτυξη και τον μετασχηματισμό των επιχειρήσεων, της 18ης Ιουνίου 2018, σ. 440.

([22]) Βλέπε ενημερωτική έκθεση της επιτροπής οικονομικών υποθέσεων σχετικά με την εφαρμογή του νόμου αριθ. 2019-486 της 22ας Μαΐου 2019 σχετικά με την ανάπτυξη και τον μετασχηματισμό των επιχειρήσεων: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/15/rapports/cion-eco/l15b2619_rapport-information.

(39) Τέταρτον, υποστήριξε ότι ο νόμος PACTE απλώς τροποποίησε το «νομικό μέσο» για τη χρήση αποκλειστικών δικαιωμάτων στο πλαίσιο της ιδιωτικοποίησης της FDJ. Με άλλα λόγια, τα αποκλειστικά δικαιώματα που προηγουμένως απέρρεαν από κανονιστικά κείμενα απέρρεαν πλέον από τη νομοθεσία.

(40) Στη συνέχεια, η FDJ αμφισβήτησε ότι τα προ του νόμου PACTE δικαιώματα δεν ήταν εξασφαλισμένα.

(41) Πρώτον, επισήμανε ότι το γαλλικό δίκαιο αναγνωρίζει την αρχή ότι οι πράξεις γεννούν ανακλητά δικαιώματα τα οποία, αν ανακληθούν, δημιουργούν δικαίωμα αποζημίωσης.

(42) Δεύτερον, υποστήριξε ότι τα προ του νόμου PACTE δικαιώματα ενέπιπταν στην κατηγορία αυτή και ότι η FDJ θα είχε λάβει αποζημίωση αν είχαν ανακληθεί.

(43) Τρίτον, υποστήριξε ότι τα μετά τον νόμο PACTE δικαιώματα δεν ήταν αναφαίρετα και ότι ήταν δυνατή η ανάκληση των αποκλειστικών δικαιωμάτων της FDJ βάσει του νόμου αυτού.

(44) Εν συνεχεία, η FDJ υποστήριξε ότι η αμοιβή για τα αποκλειστικά δικαιώματα βάσει του νόμου PACTE δεν ήταν χαμηλότερη από την αμοιβή για τα αποκλειστικά δικαιώματα του ΟΠΑΠ.

(45) Πρώτον, υποστήριξε ότι τα 300 από τα 375 εκατ. EUR της αμοιβής στην υπόθεση ΟΠΑΠ ήταν στην πραγματικότητα ποσό που κατέβαλε ο ΟΠΑΠ το 2011 ως προκαταβολή για μερικές από τις κρατήσεις δημόσιου χαρακτήρα που όφειλε για την περίοδο 2020-2030 και ότι μόνο τα υπόλοιπα 75 εκατ. EUR θα έπρεπε να θεωρηθούν ως το τέλος που χρεώθηκε για τα αποκλειστικά δικαιώματα.

(46) Δεύτερον, η FDJ ισχυρίστηκε ότι έπρεπε να καταβάλει περισσότερες ειδικές κρατήσεις δημόσιου χαρακτήρα ([23]) απ' ό,τι ο ΟΠΑΠ (2,5 φορές υψηλότερες κρατήσεις για την FDJ για την περίοδο 2011-2020) και ότι το καθαρό κέρδος της ήταν πολύ χαμηλότερο από εκείνο του ΟΠΑΠ κατά την εν λόγω περίοδο (1,3 δισεκατ. EUR για την FDJ έναντι 2,4 δισεκατ. EUR για τον ΟΠΑΠ).

(47) Τέλος, η FDJ υποστήριξε ότι, πριν από τον νόμο PACTE, τα δικαιώματά της είχαν απεριόριστη διάρκεια από το 2006 και μπορούσαν να ανακληθούν μόνον αν αποζημιωνόταν από το κράτος.

4.1.2. *UBFT/FNAM*

(48) Οι δύο αυτές ενώσεις αμφισβήτησαν τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι τα προ του νόμου PACTE δικαιώματα της FDJ δεν ήταν εξασφαλισμένα και μπορούσαν να ανακληθούν ([24]). Υποστήριξαν ότι τα δικαιώματα δεν μπορούσαν να αμφισβητηθούν ξαφνικά και χωρίς αποζημίωση. Ισχυρίστηκαν ότι, σε πολλές περιπτώσεις τα αποκλειστικά δικαιώματα είχαν επιβεβαιωθεί από την κυβέρνηση (κατά την απελευθέρωση του 2010) και από τα γαλλικά δικαστήρια (Συμβούλιο της Επικρατείας και Ακυρωτικό Δικαστήριο το 2000 ([25]), το 2007 ([26]), το 2009 ([27]), το 2011 ([28]) και το 2013 ([29])) και επισήμαναν ότι το 2017 η Επιτροπή τερμάτισε τις διάφορες διαδικασίες επί παραβάσει και καταγγελίες σχετικά με τα τυχερά παιχνίδια.

(49) Οι δύο ενώσεις αμφισβήτησαν επίσης τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι η FDJ δεν θα μπορούσε να αξιώσει αποζημίωση σε περίπτωση ανάκλησης των δικαιωμάτων. Κατά την άποψή τους, τα γαλλικά δικαστήρια θα θεωρούσαν ότι η ανάκληση των δικαιωμάτων είχε σοβαρό και εξαιρετικό χαρακτήρα και ότι, ως εκ τούτου, δημιουργούσε δικαίωμα αποζημίωσης. Οι ενώσεις επισήμαναν ότι υπήρχε προηγούμενο όπου είχε χορηγηθεί από το κράτος αποζημίωση μετά την ανάκληση αποκλειστικών δικαιωμάτων λαχειοφόρου αγοράς ([30]).

([23]) Ειδικότερα, εισφορές κοινωνικής ασφάλισης (CSG, CRDS), κρατήσεις φορολογικού και κοινωνικού χαρακτήρα επί των αθλητικών στοιχημάτων, κράτηση για την ανάπτυξη του αθλητισμού, ΦΠΑ, τέλος χαρτοσήμου.

([24]) Βλέπε αιτιολογική σκέψη 109 της απόφασης κίνησης της διαδικασίας.

([25]) Συμβούλιο της Επικρατείας, 15 Μαΐου 2000, Confédération française des professionnels en jeux automatiques, αριθ. 202666.

([26]) Συμβούλιο της Επικρατείας, 12 Μαρτίου 2007, Syndicat des casinos Moderes de France, αριθ. 295882.

([27]) Ακυρωτικό Δικαστήριο, ποινικό τμήμα, 3 Ιουνίου 2009, αριθ. 08-82.941.

([28]) Συμβούλιο της Επικρατείας, 30 Δεκεμβρίου 2011, Stanley International Betting Limited, αριθ. 330604.

([29]) Συμβούλιο της Επικρατείας, 10 Ιουλίου 2013, Stanley International Betting Limited, αριθ. 357359.

([30]) Το 1975 χορηγήθηκε στην GIE Prelo, στην οποία ανήκαν η UBFT και η FNAM, το αποκλειστικό δικαίωμα εκμετάλλευσης του Loto για 10 έτη. Ωστόσο, το 1978 το κράτος αποφάσισε να ανακαλέσει τα δικαιώματα της GIE Prelo και να αναθέσει στη Société de la Loterie Nationale et du Loto national (SLNLN) την εκμετάλλευση του εθνικού Loto και της εθνικής λαχειοφόρου αγοράς. Η ανάκληση των δικαιωμάτων είχε ως αποτέλεσμα την καταβολή αποζημίωσης στα μέλη της GIE Prelo: τους επιδικάστηκαν i) το 49 % του κεφαλαίου για ονομαστική εισφορά ύψους *[…]* εκατ. EUR και ii) προμήθεια επί των στοιχημάτων του Loto. Σύμφωνα με την UBFT και την FNAM, τα πρώην μέλη της GIE Prelo έλαβαν, με προσαρμογή λόγω πληθωρισμού, αποζημίωση ύψους περίπου *[…]* εκατ. EUR μεταξύ των ετών 1979 και 2008 για τη μερική απώλεια των αποκλειστικών δικαιωμάτων τους επί του Loto.

(50) Τέλος, σε αντίθεση με τους ισχυρισμούς που προέβαλε η Επιτροπή στην απόφαση κίνησης της διαδικασίας ([31]), οι εν λόγω ενώσεις θεώρησαν ότι η FDJ είχε καταβάλει αμοιβή στο κράτος για τα αποκλειστικά δικαιώματά της υπό τη μορφή φόρων και μη φορολογικών κρατήσεων από το 1978. Η FDJ είχε καταβάλει αρκετές δεκάδες δισεκατομμύρια στο κράτος κατά την περίοδο 1978-2019 μέσω ειδικών κρατήσεων επί των παιχνιδιών. Το κράτος είχε προβεί σε μονομερείς εισπράξεις *[…]* εκατ. FRF το 1983 και *[…]* εκατ. FRF το 1985. Από το 1988 έως το 2017 η FDJ είχε καταβάλει στους μετόχους της *[…]* από τα διανεμητέα της κέρδη, εκ των οποίων το 72 % είχε αποδοθεί στο κράτος.

4.2. **Μέρη που έκριναν βάσιμες τις αμφιβολίες οι οποίες διατυπώθηκαν στην απόφαση κίνησης της διαδικασίας**

4.2.1. *EGBA*

(51) Βασιζόμενη στο προηγούμενο του ΟΠΑΠ, η EGBA υποστήριξε ότι η αμοιβή που κατέβαλε η FDJ ως αντάλλαγμα για τα αποκλειστικά δικαιώματα ήταν ανεπαρκής.

(52) Η EGBA επισήμανε ότι η αμοιβή που όφειλε η FDJ ήταν σημαντικά χαμηλότερη από την καθαρή παρούσα αξία των αποκλειστικών δικαιωμάτων, με αποτέλεσμα να διασφαλίζει απόδοση η οποία υπερβαίνει το εύλογο κέρδος. Η EGBA υποστήριξε ότι η μέθοδος που χρησιμοποίησαν οι γαλλικές αρχές για τον καθορισμό της οφειλόμενης αμοιβής (διαφορική μέθοδος) και οι εκτιμήσεις τους (αξία των δικαιωμάτων πριν και μετά τον νόμο PACTE) ήταν εσφαλμένες.

(53) Έκρινε ότι όλες οι αμφιβολίες που εξέφρασε η Επιτροπή στην απόφαση κίνησης της διαδικασίας, οι οποίες αναφέρονται στις αιτιολογικές σκέψεις 26-32 της παρούσας απόφασης, ήταν βάσιμες.

4.2.2. *AFJEL/BGC*

(54) Η AFJEL και η BGC υποστήριξαν ότι η αμοιβή ύψους 380 εκατ. EUR που όφειλε η FDJ για τα αποκλειστικά δικαιώματα για περίοδο 25 ετών (2019-2044) ήταν ανεπαρκής.

(55) Η AFJEL και η BGC ενέμειναν στον ισχυρισμό τους ότι η αμοιβή των 380 εκατ. EUR δεν ήταν σύμφωνη με την τιμή της αγοράς. Πρώτον, υποστήριξαν ότι η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τον υπολογισμό του τέλους ήταν εσφαλμένη, καθώς ήταν αντίθετη με το προηγούμενο του ΟΠΑΠ. Αμφισβήτησαν το επιχείρημα των γαλλικών αρχών ότι τα μετά τον νόμο PACTE δικαιώματα της FDJ αποτελούσαν συνέχεια των προ του νόμου PACTE δικαιωμάτων της και δεν συνιστούσαν νέα δικαιώματα: Κατά την άποψή τους, ο νόμος PACTE εισήγαγε ένα νέο νομικό πλαίσιο που περιλαμβάνει σημαντικές αλλαγές στις ρυθμίσεις που ίσχυαν πριν από τον νόμο PACTE. Υποστήριξαν επίσης ότι η αμοιβή έπρεπε να υπολογιστεί λαμβάνοντας υπόψη όλες τις παράνομες ενισχύσεις που ελήφθησαν κατά την περίοδο 2010-2019. Δεύτερον, δήλωσαν ότι η FDJ δεν είχε δικαίωμα αποζημίωσης σε περίπτωση ανάκλησης των αποκλειστικών δικαιωμάτων. Τρίτον, υποστήριξαν ότι η αμοιβή δεν είχε εκτιμηθεί ορθά, καθώς οι γαλλικές αρχές είχαν εσφαλμένα υποθέσει ότι η μεταρρύθμιση μπορούσε να έχει αρνητικό αντίκτυπο στην FDJ. Στην πραγματικότητα, τα αποκλειστικά δικαιώματα που μπορούσε να χρησιμοποιήσει η FDJ και τα προκύπτοντα έσοδα εξασφαλίστηκαν και επιβεβαιώθηκαν και αυξήθηκε το εύρος τους, ενώ η FDJ διασφάλισε ευνοϊκότερο φορολογικό καθεστώς. Τέταρτον, υποστήριξαν ότι η Γαλλία δεν αξιολόγησε το αυξημένο εύρος των ευκαιριών τυχερών παιχνιδιών που προσφέρονταν στην FDJ με βάση τα μετά τον νόμο PACTE αποκλειστικά δικαιώματα.

4.2.3. *BETCLIC*

(56) Στις παρατηρήσεις της, η BETCLIC ενημέρωσε την Επιτροπή για τις ενέργειες που βρίσκονταν σε εξέλιξη ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας με σκοπό την προσβολή των διαταγμάτων που εκδόθηκαν βάσει του διατάγματος του 2019 (βλέπε αιτιολογική σκέψη 16 της παρούσας απόφασης).

(57) Η BETCLIC διαβίβασε στην Επιτροπή τις αιτήσεις που υπέβαλε στο Συμβούλιο της Επικρατείας, με τις οποίες, στηριζόμενη στο προηγούμενο του ΟΠΑΠ, υποστήριξε ότι η αμοιβή που κατέβαλε η FDJ για τα αποκλειστικά δικαιώματα ήταν ανεπαρκής.

([31]) Βλέπε αιτιολογική σκέψη 98 της απόφασης κίνησης της διαδικασίας.

5. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΓΑΛΛΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

(58) Οι γαλλικές αρχές απάντησαν στις 26 Μαΐου 2020 στις επιστολές της Επιτροπής της 25ης Φεβρουαρίου 2020 και της 13ης Μαρτίου 2020. Υπέβαλαν παρατηρήσεις στις 3 Νοεμβρίου 2021 σχετικά με την απόφαση κίνησης της διαδικασίας της 26ης Ιουλίου 2021 και υπέβαλαν συμπληρωματικές παρατηρήσεις στις 22 Απριλίου 2022.

(59) Πρώτον, οι γαλλικές αρχές υποστήριξαν ότι ο νόμος PACTE δεν προέβλεπε την ανάκληση των υφιστάμενων δικαιωμάτων και τη χορήγηση νέων δικαιωμάτων, αλλά την τροποποίηση του νομικού πλαισίου για τα δικαιώματα που κατείχε ήδη η FDJ. Κατά την άποψή τους, i) δεν επήλθε μεταβολή όσον αφορά τον κάτοχο των δικαιωμάτων (FDJ), τη νομική φύση των αποκλειστικών δικαιωμάτων και το εύρος των δικαιωμάτων· ii) απλώς και μόνο μειώθηκε η διάρκεια των δικαιωμάτων (από απεριόριστη διάρκεια σε 25 έτη) και iii) κατέστη αυστηρότερο το νομικό πλαίσιο, ιδίως όσον αφορά το φορολογικό καθεστώς και τη σύσταση ρυθμιστικής αρχής, και αποσαφηνίστηκε το εύρος των δικαιωμάτων με τον νόμο PACTE. Οι γαλλικές αρχές επικαλέστηκαν μια γενική ανάλυση του νόμου PACTE, που βασίστηκε σε στοιχεία από κοινοβουλευτικά έγγραφα ([32]) και στις θέσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας ([33]), σχετικά με το χρονοδιάγραμμα έναρξης ισχύος των διαφόρων τροποποιήσεων των αποκλειστικών δικαιωμάτων, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν σε διαφορετικές ημερομηνίες, καθώς και σχετικά με την ερμηνεία της σύμφωνης γνώμης της CPT όσον αφορά το οικονομικό αντάλλαγμα που οφείλει η FDJ δυνάμει του νόμου PACTE ([34]).

(60) Δεύτερον, όσον αφορά την αμοιβή για τα αποκλειστικά δικαιώματα, οι γαλλικές αρχές ήταν της άποψης ότι δεν υποτιμήθηκε το ύψος της κατά τον υπολογισμό του οικονομικού ανταλλάγματος της FDJ με τη διαφορική μέθοδο.

(61) Επισήμαναν ότι η μέθοδος εκτίμησης του ανταλλάγματος δεν ήταν συγκρίσιμη με εκείνη που εφαρμόστηκε στο προηγούμενο του ΟΠΑΠ, δεδομένου ότι η FDJ είχε αποκλειστικά δικαιώματα επ' αόριστον πριν από τον νόμο PACTE. Επιπλέον, δεν της χορηγήθηκαν νέα αποκλειστικά δικαιώματα, αλλά εξασφαλίστηκαν και περιορίστηκαν χρονικά τα υφιστάμενα δικαιώματά της. Επιπλέον, θεώρησαν ότι η αξία των εξασφαλισμένων αποκλειστικών δικαιωμάτων της FDJ ελήφθη υπόψη κατά τον υπολογισμό του οικονομικού ανταλλάγματος.

(62) Τρίτον, οι γαλλικές αρχές υποστήριξαν ότι, σύμφωνα με τη διαφορική μέθοδο, δεν υποτιμήθηκε η θεωρητική αξία των μετά τον νόμο PACTE δικαιωμάτων δεδομένου ότι ο εν λόγω νόμος δεν έδωσε στην FDJ τη δυνατότητα να αναπτύξει νέα παιχνίδια.

(63) Οι γαλλικές αρχές υποστήριξαν ότι το τέλος εκτιμήθηκε από την CPT ανεξάρτητα, μέσω μιας προσέγγισης πολλαπλών κριτηρίων με τη χρήση αντικειμενικών μεθόδων, βάσει εκθέσεων που συνέταξαν τράπεζες οι οποίες παρέχουν συμβουλές στο γαλλικό κράτος.

(64) Τέταρτον, οι γαλλικές αρχές επισήμαναν ότι, παρότι δεν είχε καταβληθεί επισήμως καμία αμοιβή βάσει της νομοθεσίας περί κρατικών ενισχύσεων πριν από τον νόμο PACTE, από τη στιγμή της ίδρυσής της η FDJ είχε πραγματοποιήσει σημαντικές πληρωμές προς το κράτος μέσω κράτησης επί των ποσών στοιχηματισμού.

(65) Υποστήριξαν επίσης ότι η υπόθεση της FDJ δεν μπορούσε να συγκριθεί με την υπόθεση του ΟΠΑΠ, δεδομένου ότι η τελευταία αφορούσε τη χορήγηση νέων δικαιωμάτων και την παράταση δικαιωμάτων που επρόκειτο να λήξουν, ενώ στην υπόθεση της FDJ η Γαλλία απλώς χρησιμοποίησε τον νόμο PACTE για να τροποποιήσει δικαιώματα που είχαν χορηγηθεί στην FDJ σε συνεχή βάση. Υποστήριξαν επίσης ότι η αμοιβή των 380 εκατ. EUR ήταν συγκρίσιμη με εκείνη που έγινε δεκτή από την Επιτροπή στο προηγούμενο του ΟΠΑΠ. Οι γαλλικές αρχές υπολόγισαν ότι, κατ' αναλογία προς τα αντίστοιχα ακαθάριστα έσοδα της FDJ και του ΟΠΑΠ από τυχερά παιχνίδια ([35]), το τέλος που χρεώθηκε σε κάθε φορέα εκμετάλλευσης ήταν παρόμοιο, αν όχι εξαιρετικά παρόμοιο.

(66) Πέμπτον, οι γαλλικές αρχές υποστήριξαν ότι το εν λόγω μέτρο δεν επηρέαζε τον ανταγωνισμό, δεδομένου ότι η FDJ, ως φορέας εκμετάλλευσης που κατείχε αποκλειστικά δικαιώματα, είχε νόμιμο μονοπώλιο και ως εκ τούτου δεν υπήρχε ανταγωνισμός στην αγορά ή για την αγορά. Επιπλέον, οι γαλλικές αρχές υποστήριξαν ότι το οικονομικό πλεονέκτημα που προκύπτει για την FDJ από τη χορήγηση αποκλειστικών δικαιωμάτων δεν ήταν πιθανό να δυσχεράνει την είσοδο φορέων εκμετάλλευσης από άλλα κράτη μέλη στη γαλλική αγορά, δεδομένου ότι αυτοί δεν ανταγωνίζονταν με τα παιχνίδια που προσέφερε η FDJ στο πλαίσιο αποκλειστικών δικαιωμάτων.

([32]) Βλέπε κοινοβουλευτικές εκθέσεις αριθ. 1088 της 15ης Σεπτεμβρίου 2018 εξ ονόματος της ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής στην οποία ανατέθηκε η εξέταση του σχεδίου νόμου PACTE και αριθ. 254 εξ ονόματος της ειδικής επιτροπής της Γερουσίας στην οποία ανατέθηκε η εξέταση του σχεδίου νόμου PACTE.

([33]) Γνωμοδοτήσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας αριθ. 394599 και αριθ. 395021 της 14ης Ιουνίου 2018.

([34]) Βλέπε γνωμοδότηση της CPT αριθ. 2019-A.C.-1 της 7ης Οκτωβρίου 2019.

([35]) Οι γαλλικές αρχές υπολόγισαν ότι τα αποκλειστικά δικαιώματα του ΟΠΑΠ αποτιμήθηκαν στην πραγματικότητα σε μόλις 75 εκατ. EUR, ποσό που αντιστοιχούσε περίπου στο 4,8 % των ακαθάριστων εσόδων του από τυχερά παιχνίδια το 2018 ή στο 0,48 % της παραχώρησης ετησίως, ενώ τα 380 εκατ. EUR για την εξασφάλιση των αποκλειστικών δικαιωμάτων της FDJ αντιστοιχούσαν στο 7,4 % των ακαθάριστων εσόδων της από τυχερά παιχνίδια το 2018 ή στο 0,3 % της παραχώρησης ετησίως.

(67) Έκτον, σε υπόμνημα της 15ης Απριλίου 2022, οι γαλλικές αρχές επισήμαναν ότι η εξασφάλιση των αποκλειστικών δικαιωμάτων της FDJ με τον νόμο PACTE δεν καθιστούσε τα δικαιώματα αμετάκλητα, δεδομένου ότι ο νομοθέτης διατηρούσε την εξουσία ανάκλησης των δικαιωμάτων αυτών πριν από τη λήξη τους. Επιπροσθέτως, με τον νόμο αριθ. 2010-476 της 12ης Μαΐου 2010, όπως τροποποιήθηκε με το διάταγμα του 2019, είχε ήδη θεσπιστεί μηχανισμός αναστολής ή ανάκλησης από τη ρυθμιστική αρχή των αδειών της FDJ για τυχερά παιχνίδια λόγω μη τήρησης των εγκεκριμένων όρων εκμετάλλευσης τυχερών παιχνιδιών, καθώς και μηχανισμός αναστολής ή απαγόρευσης από τον υπουργό Προϋπολογισμού της εκμετάλλευσης τυχερών παιχνιδιών για λόγους δημόσιας τάξης. Οι μηχανισμοί αυτοί εφαρμόζονταν σε όλα τα παιχνίδια που εκμεταλλευόταν η FDJ στο πλαίσιο των αποκλειστικών δικαιωμάτων της. Ο θετικός αντίκτυπος της εξασφάλισης των δικαιωμάτων βάσει του νόμου PACTE συνίστατο στη μετάβαση από αποκλειστικά δικαιώματα που είχαν προηγουμένως χορηγηθεί βάσει διατάγματος για αόριστο χρονικό διάστημα σε αποκλειστικά δικαιώματα που προβλέπονταν βάσει νόμου για μέγιστη περίοδο 25 ετών (με αποτέλεσμα μειωμένο ασφάλιστρο κινδύνου στο πλαίσιο του κόστους κεφαλαίου της FDJ) και στη θέσπιση ενός σταθερότερου φορολογικού πλαισίου. Ο αντίκτυπος αυτός είχε ληφθεί υπόψη στην εκτίμηση από την CPT της αμοιβής που όφειλε η FDJ. Επιπλέον, οι γαλλικές αρχές επισήμαναν ότι, κατά την άποψή τους, οι υφιστάμενοι έλεγχοι στα παιχνίδια που προσφέρει η FDJ αυστηροποιήθηκαν σημαντικά λόγω της μεταρρύθμισης και ότι το εύρος των αποκλειστικών δικαιωμάτων της καθορίστηκε αυστηρότερα λόγω του νόμου PACTE ([36]).

(68) Τέλος, οι γαλλικές αρχές ενημέρωσαν την Επιτροπή για τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας αριθ. 436434, αριθ. 436450, αριθ. 436814, αριθ. 436822, αριθ. 436866, αριθ. 436439, αριθ. 436441 και αριθ. 436449 της 14ης Απριλίου 2023 με τις οποίες απορρίφθηκαν όλες οι αιτήσεις ([37]) των καταγγελλόντων και επιβεβαιώθηκε ιδίως ότι τα αποκλειστικά δικαιώματα της FDJ ήταν συνεχή πριν και μετά τον νόμο PACTE. Κατά την άποψη των γαλλικών αρχών, με τον τρόπο αυτόν υποστηρίχθηκε η προσέγγισή τους όσον αφορά τον υπολογισμό της αμοιβής για τα αποκλειστικά δικαιώματα με τη διαφορική μέθοδο.

6. **ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ**

(69) Σύμφωνα με το άρθρο 107 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), «οι ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ των κρατών μελών συναλλαγές».

(70) Ως εκ τούτου, για να χαρακτηριστεί ένα μέτρο ως κρατική ενίσχυση, κατά την έννοια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, πρέπει να πληρούνται σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις:

α) το επίμαχο μέτρο πρέπει να χορηγείται από κρατικούς πόρους και να καταλογίζεται στο κράτος·

β) το μέτρο πρέπει να παρέχει οικονομικό πλεονέκτημα στον ή στους αποδέκτες του·

γ) το εν λόγω πλεονέκτημα πρέπει να είναι επιλεκτικό· και

δ) το υπό εξέταση μέτρο πρέπει να νοθεύει ή να απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό και να επηρεάζει τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών.

6.1. **Ύπαρξη κρατικής ενίσχυσης**

6.1.1. *Οι έννοιες της επιχείρησης και της οικονομικής δραστηριότητας*

(71) Κατά πάγια νομολογία, «στην έννοια της επιχειρήσεως υπάγεται κάθε φορέας που ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος του φορέα αυτού και του τρόπου χρηματοδοτήσεώς του» ([38]). Συνεπώς, ο χαρακτηρισμός μιας συγκεκριμένης οντότητας ως επιχείρησης εξαρτάται αποκλειστικά από τη φύση των δραστηριοτήτων που ασκεί. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, «συνιστά οικονομική δραστηριότητα κάθε δραστηριότητα προσφοράς αγαθών ή υπηρεσιών σε δεδομένη αγορά» ([39]).

([36]) Σύμφωνα με τις γαλλικές αρχές, οι κανόνες που ίσχυαν πριν από τον νόμο PACTE δεν προέβλεπαν διατάξεις σχετικά με τον μέγιστο αριθμό λαχειοφόρων παιχνιδιών που μπορούσε να εκμεταλλεύεται η FDJ, ενώ ο νόμος PACTE όριζε ως εξής: συνολικά 140 λαχειοφόρα παιχνίδια με ανώτατο όριο τα 40 μη διαδικτυακά και τα 100 διαδικτυακά παιχνίδια (βλέπε άρθρο D.322-14 του κώδικα εσωτερικής ασφάλειας).

([37]) Με εξαίρεση την αίτηση σχετικά με το ύψος του τέλους, επί της οποίας το Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία εν αναμονή της απόφασης της Επιτροπής.

([38]) Απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Σεπτεμβρίου 2000, Pavlov κ.λπ., συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-180/98 έως C-184/98, ECLI:EU:C:2000:428, σκέψη 74.

([39]) Βλέπε απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Ιουνίου 1987, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-118/85, ECLI:EU:C:1987:283, σκέψη 7· απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Ιουνίου 1998, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-35/96, ECLI:EU:C:1998:303, σκέψη 36· απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Σεπτεμβρίου 2000, Pavlov κ.λπ., συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-180/98 έως C-184/98, ECLI:EU:C:2000:428, σκέψη 75.

(72) Έναντι αμοιβής, η FDJ προσφέρει τυχερά παιχνίδια (κληρώσεις βραβείων και παιχνίδια άμεσης κλήρωσης) και μια υπηρεσία αθλητικών στοιχημάτων (εξαιρουμένων των ιπποδρομιακών στοιχημάτων) στην αγορά τυχερών παιχνιδιών (βλέπε συναφώς σημείο 2.1 της παρούσας απόφασης).

(73) Ως εκ τούτου, η FDJ είναι επιχείρηση που ασκεί οικονομική δραστηριότητα κατά την έννοια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ.

6.1.2. *Χρήση κρατικών πόρων και καταλογισμός των μέτρων στο κράτος*

(74) Σύμφωνα με το άρθρο 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, μόνο οι ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους μπορούν να αποτελούν κρατικές ενισχύσεις. Η άμεση ή έμμεση χορήγηση πλεονεκτήματος μέσω κρατικών πόρων και η δυνατότητα καταλογισμού ενός τέτοιου μέτρου στο κράτος είναι δύο διαφορετικές προϋποθέσεις, που πρέπει να πληρούνται αμφότερες για την ύπαρξη κρατικής ενίσχυσης ([40]).

(75) Όσον αφορά το κριτήριο που αφορά τον καταλογισμό του μέτρου στο κράτος, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η μεταρρύθμιση των αποκλειστικών δικαιωμάτων θεσπίστηκε με τον νόμο PACTE, το διάταγμα του 2019 και το εκτελεστικό διάταγμα αριθ. 2019-1060 της 17ης Οκτωβρίου 2019 ([41]). Ως εκ τούτου, το μέτρο μπορεί να καταλογιστεί στο κράτος, καθώς το κράτος θέσπισε τις εν λόγω νομικές πράξεις.

(76) Όσον αφορά το κριτήριο που σχετίζεται με τους κρατικούς πόρους, επισημαίνεται ότι, όταν το κράτος χορηγεί ειδικά δικαιώματα, μπορεί να ενεργεί ως ρυθμιστής και να αποφασίσει νόμιμα να μην μεγιστοποιήσει τα έσοδα που θα μπορούσαν να είχαν άλλως επιτευχθεί, χωρίς αυτό να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων, υπό την προϋπόθεση ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς αντιμετωπίζονται σύμφωνα με την αρχή της μη εισαγωγής διακρίσεων και ότι υπάρχει εγγενής σχέση μεταξύ της επίτευξης του ρυθμιστικού σκοπού και της απώλειας κρατικών εσόδων ([42]). Σε αυτές τις περιπτώσεις, η διαδικασία επιλογής πρέπει να βασίζεται σε κριτήρια που καθορίζονται εκ των προτέρων με διαφάνεια και αμεροληψία ([43]). Στο πλαίσιο αυτού του σεναρίου, οι κάτοχοι των δικαιωμάτων δεν θεωρείται ότι λαμβάνουν κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ. Ωστόσο, είναι σαφές ότι οι προϋποθέσεις αυτές δεν ίσχυαν εν προκειμένω. Επιπλέον, η χορήγηση αποκλειστικού δικαιώματος εισάγει, ως εκ της φύσεώς της, διακρίσεις, οπότε δεν μπορούν να πληρούνται οι προαναφερθείσες προϋποθέσεις. Δεν είναι απαραίτητο να υπάρχει θετική μεταφορά κεφαλαίων προκειμένου να διαπιστωθεί η συμμετοχή κρατικών πόρων. Η παραίτηση από έσοδα που διαφορετικά θα είχε εισπράξει το κράτος συνιστά μεταφορά κρατικών πόρων ([44]).

(77) Συνεπώς, το επίμαχο μέτρο καταλογίζεται στο γαλλικό κράτος και χρηματοδοτήθηκε με κρατικούς πόρους.

([40]) Βλέπε, για παράδειγμα, απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Μαΐου 2002, Γαλλία κατά Επιτροπής (Stardust), C-482/99, ECLI:EU:C:2002:294, σκέψη 24· απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 5ης Απριλίου 2006, Deutsche Bahn AG κατά Επιτροπής, T-351/02, ECLI:EU:T:2006:104, σκέψη 103.

([41]) Βλέπε συναφώς αιτιολογικές σκέψεις 16 έως 18 της παρούσας απόφασης.

([42]) Βλέπε, στο ίδιο πνεύμα, απόφαση της Επιτροπής της 20ής Ιουλίου 2004 σχετικά με την κρατική ενίσχυση NN 42/2004 – Γαλλία – Τροποποίηση των τελών που οφείλονται από τις επιχειρήσεις Orange και SFR για τις άδειες UMTS (ΕΕ C 275 της 8.11.2005, σ. 3), αιτιολογικές σκέψεις 28, 29 και 30, την οποία επικύρωσαν τα δικαστήρια της Ένωσης (απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 4ης Ιουλίου 2007, Bouygues SA κατά Επιτροπής, T-475/04, ECLI:EU:T:2007:196, σκέψεις 108 έως 111 και 123, και απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 2ας Απριλίου 2009, Bouygues και Bouygues Télécom κατά Επιτροπής, C-431/07 P, ECLI:EU:C:2009:223, σκέψεις 94 έως 98 και 125). Στην υπόθεση αυτή, σχετικά με τη χορήγηση των αδειών UMTS για ραδιοσυχνότητες, το κράτος επιτελούσε ταυτόχρονα τους ρόλους του ρυθμιστή τηλεπικοινωνιών και του διαχειριστή των εν λόγω δημόσιων πόρων και επιδίωκε τους κανονιστικούς στόχους που ορίζονται στην οδηγία 97/13/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Απριλίου 1997, σχετικά με κοινό πλαίσιο γενικών και ειδικών αδειών στον τομέα των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών (ΕΕ L 117 της 7.5.1997, σ. 15). Τα δικαστήρια της Ένωσης επιβεβαίωσαν ότι σε αυτή την περίπτωση η χορήγηση αδειών, χωρίς να μεγιστοποιούνται τα έσοδα που θα μπορούσαν να έχουν επιτευχθεί, δεν συνεπαγόταν τη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων, δεδομένου ότι τα εν λόγω μέτρα δικαιολογούνταν από τους κανονιστικούς στόχους που ορίζονται στην οδηγία 97/13/ΕΚ και συμμορφώνονταν με την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων. Αντιθέτως, στην απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2011, Επιτροπή κατά Βασιλείου Κάτω Χωρών, C-279/08 P, ECLI:EU:C:2011:551, σκέψεις 88 και επ., το Δικαστήριο δεν διαπίστωσε την ύπαρξη κανονιστικών λόγων που θα δικαιολογούσαν τη χορήγηση ενίσχυσης χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα ελευθέρως διαπραγματεύσιμα δικαιώματα εκπομπών. Βλέπε, επίσης, απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιανουαρίου 2015, Eventech κατά The Parking Adjudicator, C-518/13, ECLI:EU:C:2015:9, σκέψεις 46 επ.

([43]) Βλέπε απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 4ης Ιουλίου 2007, Bouygues SA κατά Επιτροπής, T-475/04, ECLI:EU:T:2007:196, σκέψη 104.

([44]) Απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Μαΐου 2000, Γαλλία κατά Ladbroke Racing Ltd και Επιτροπής, C-83/98 P, ECLI:EU:C:2000:248, σκέψεις 48 έως 51.

6.1.3. *Επιλεκτικότητα*

(78) Για να μπορεί να θεωρηθεί κρατική ενίσχυση, το μέτρο πρέπει να είναι επιλεκτικό, δηλαδή να μεταχειρίζεται ευνοϊκά «ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένους κλάδους παραγωγής» κατά την έννοια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ.

(79) Το μέτρο που καλύπτεται από την παρούσα απόφαση (χορήγηση αποκλειστικών δικαιωμάτων στην FDJ για 25 έτη υπό τον όρο της καταβολής αμοιβής ύψους 380 εκατ. EUR) αφορά μόνο την FDJ.

(80) Δεδομένου ότι πρόκειται για μεμονωμένη ενίσχυση, θεωρείται ότι είναι επιλεκτική. Εν πάση περιπτώσει, η FDJ είναι ο μοναδικός δικαιούχος των αποκλειστικών δικαιωμάτων εκμετάλλευσης λαχειοφόρων παιχνιδιών, διαδικτυακών και μη, και αθλητικών στοιχημάτων σε σημεία πώλησης.

6.1.4. *Νόθευση του ανταγωνισμού και επιπτώσεις στις συναλλαγές*

(81) Ένα μέτρο που χορηγείται από το κράτος θεωρείται ότι νοθεύει ή απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό όταν είναι ικανό να βελτιώσει την ανταγωνιστική θέση της δικαιούχου επιχείρησης σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις με τις οποίες ανταγωνίζεται ([45]). Για πρακτικούς λόγους, η νόθευση του ανταγωνισμού, κατά την έννοια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, διαπιστώνεται εν γένει όταν το Δημόσιο παρέχει οικονομικό πλεονέκτημα σε μια επιχείρηση η οποία δραστηριοποιείται σε έναν απελευθερωμένο τομέα όπου υπάρχει ή θα μπορούσε να υπάρχει ανταγωνισμός ([46]).

(82) Η Επιτροπή επισημαίνει ότι ο τομέας των διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών (διαδικτυακά ιπποδρομιακά στοιχήματα, αθλητικά στοιχήματα και παιχνίδια πόκερ) είναι ανοικτός στον ανταγωνισμό από την έναρξη ισχύος του νόμου αριθ. 2010-476 της 12ης Μαΐου 2010. Η FDJ εμπλέκεται σε ανταγωνισμό στην αγορά διαδικτυακών αθλητικών στοιχημάτων (εξαιρουμένων των ιπποδρομιακών στοιχημάτων). Ως εκ τούτου, κάθε οικονομικό πλεονέκτημα που συνδέεται με τη χορήγηση αποκλειστικών δικαιωμάτων μπορεί να ενισχύσει την ανταγωνιστική θέση της FDJ έναντι άλλων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων, ιδίως στην αγορά διαδικτυακών αθλητικών στοιχημάτων.

(83) Στο πλαίσιο αυτό, οι γαλλικές αρχές υποστήριξαν ότι το μέτρο δεν ήταν ικανό να ενισχύσει την ανταγωνιστική θέση της FDJ έναντι άλλων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων.

(84) Οι γαλλικές αρχές υποστηρίζουν ότι i) η FDJ έχει νόμιμο μονοπώλιο για τις υπό εξέταση δραστηριότητες και ως εκ τούτου δεν υπάρχει ανταγωνισμός στην αγορά ή για την αγορά, και ii) οι δραστηριότητες που ασκεί η FDJ στο πλαίσιο των αποκλειστικών δικαιωμάτων της αποτελούν σχετικές αγορές που είναι διακριτές από τις υπόλοιπες δραστηριότητες τυχερών παιχνιδιών οι οποίες υπόκεινται σε ανταγωνισμό (διαδικτυακά ιπποδρομιακά στοιχήματα, αθλητικά στοιχήματα και παιχνίδια πόκερ).

(85) Παρεμπιπτόντως, από την ίδρυσή της, τίποτα δεν έχει εμποδίσει τη FDJ να δραστηριοποιείται σε άλλα κράτη μέλη της Ένωσης σε αγορές ανοικτές στον ανταγωνισμό ή να ανταγωνίζεται άλλους φορείς εκμετάλλευσης για την απόκτηση αποκλειστικών δικαιωμάτων σε άλλα κράτη μέλη. Πράγματι, η FDJ δραστηριοποιείται σε διάφορες χώρες πέραν της Γαλλίας (για παράδειγμα, το 2023 απέκτησε την Premier Lotteries Ireland, η οποία κατέχει τα αποκλειστικά δικαιώματα εκμετάλλευσης της ιρλανδικής εθνικής λαχειοφόρου αγοράς έως το 2034). Δραστηριοποιείται επίσης σε διάφορες αγορές υπηρεσιών πέραν εκείνων που καλύπτονται από αποκλειστικά δικαιώματα, όπως τα διαδικτυακά αθλητικά στοιχήματα.

(86) Επομένως, το μέτρο είναι ικανό να νοθεύσει τον ανταγωνισμό στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών, ιδίως στην αγορά των λαχειοφόρων αγορών και των αθλητικών στοιχημάτων.

(87) Όσον αφορά το κριτήριο των επιπτώσεων στις συναλλαγές, σύμφωνα με την πάγια νομοθεσία, δεν είναι απαραίτητο να αποδειχθεί ότι η ενίσχυση έχει πραγματικές επιπτώσεις στις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών, αλλά πρέπει να εξεταστεί αν η ενίσχυση δύναται να επηρεάσει τις εν λόγω συναλλαγές ([47]). Εν προκειμένω, με την απελευθέρωση του τομέα των διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών, ο νόμος αριθ. 2010-476 της 12ης Μαΐου 2010 έδωσε σε φορείς εκμετάλλευσης άλλων κρατών μελών τη δυνατότητα να εισέλθουν στη γαλλική αγορά. Ως εκ τούτου, το οικονομικό πλεονέκτημα του οποίου απολαύει η FDJ λόγω της χορήγησης αποκλειστικών δικαιωμάτων σε αυτήν είναι ικανό να δυσχεράνει την είσοδο των εν λόγω φορέων εκμετάλλευσης στην αγορά και να επηρεάσει τις μεταξύ των κρατών μελών συναλλαγές.

([45]) Απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Σεπτεμβρίου 1980, Philip Morris, C-730/79, ECLI:EU:C:1980:209, σκέψη 11. Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 2000, Alzetta, συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-298/97, T-312/97 κ.λπ., ECLI:EU:T:2000:151, σκέψη 80.

([46]) Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 2000, Alzetta, συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-298/97, T-312/97 κ.λπ., ECLI:EU:T:2000:151, σκέψεις 141 έως 147· απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Ιουλίου 2003, Altmark Trans, C-280/00, ECLI:EU:C:2003:415.

([47]) Απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιανουαρίου 2015, Eventech κατά The Parking Adjudicator, C-518/13, ECLI:EU:C:2015:9, σκέψη 65· απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Μαΐου 2013, Libert κ.λπ., συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-197/11 και C-203/11, ECLI:EU:C:2013:288, σκέψη 76.

(88) Κατά συνέπεια, η Επιτροπή κρίνει ότι το επίμαχο μέτρο νοθεύει ή θα μπορούσε να νοθεύσει τον ανταγωνισμό και να επηρεάσει τις μεταξύ των κρατών μελών συναλλαγές.

6.1.5. *Ύπαρξη οικονομικού πλεονεκτήματος*

(89) Για να εκτιμηθεί αν ένα κρατικό μέτρο συνιστά ενίσχυση προς μια επιχείρηση βάσει του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, πρέπει να διαπιστωθεί αν η εν λόγω επιχείρηση αποκομίζει οικονομικό πλεονέκτημα που της επιτρέπει να αποφύγει δαπάνες τις οποίες θα έπρεπε κανονικά να καλύψει με δικούς της πόρους ή αν επωφελείται από πλεονέκτημα το οποίο δεν θα είχε αποκομίσει υπό τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς, δηλαδή αν δεν υπήρχε κρατική παρέμβαση ([48]).

(90) Όσον αφορά τη χορήγηση αποκλειστικών δικαιωμάτων, υπάρχει πλεονέκτημα αν η αμοιβή που καταβάλλει ο δικαιούχος δεν επαρκεί για να θεωρηθεί σύμφωνη με την τιμή της αγοράς ([49]).

(91) Στην απόφαση κίνησης της διαδικασίας, η Επιτροπή αμφισβήτησε την προσέγγιση που χρησιμοποίησαν οι γαλλικές αρχές για τον προσδιορισμό του ποσού της αμοιβής (διαφορική μέθοδος) και εξέφρασε αμφιβολίες σχετικά με το αν το ποσό των 380 εκατ. EUR ήταν σύμφωνο με την τιμή της αγοράς ([50]). Ως εκ τούτου, στην εν λόγω απόφαση, η Επιτροπή επισήμανε ότι η αμοιβή που καταβλήθηκε για τα παρεχόμενα αποκλειστικά δικαιώματα φαινόταν να είναι σημαντικά χαμηλότερη από εκείνη που θα μπορούσε να θεωρηθεί ως τιμή της αγοράς, με αποτέλεσμα να παρασχεθεί πλεονέκτημα στην FDJ.

6.1.5.1. Μεθοδολογία υπολογισμού της αμοιβής

6.1.5.1.1. Αιτιολόγηση της χρήσης της διαφορικής μεθόδου για τον υπολογισμό της αποζημίωσης για την περίοδο 2019-2044

(92) Στην απόφαση κίνησης της διαδικασίας, η Επιτροπή διατύπωσε την προκαταρκτική άποψη ότι τα δικαιώματα που χορηγήθηκαν στην FDJ βάσει του νόμου PACTE ήταν νέα δικαιώματα λόγω της αλλαγής του νομικού πλαισίου και των νέων χαρακτηριστικών των αποκλειστικών δικαιωμάτων που απέρρεαν από τη μεταρρύθμιση (ιδίως της διάρκειας των δικαιωμάτων, της οφειλόμενης αμοιβής και της εξασφάλισης των δικαιωμάτων ([51])).

(93) Στην απόφαση κίνησης της διαδικασίας, τα επιχειρήματα που προέβαλαν οι γαλλικές αρχές με βάση τον ισχυρισμό ότι τα δικαιώματα αποτελούσαν συνέχεια υφιστάμενων δικαιωμάτων κρίθηκαν αβάσιμα από την Επιτροπή. Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το σύστημα αποκλειστικών δικαιωμάτων που ίσχυε πριν από τον νόμο PACTE επηρεάστηκε ουσιωδώς και τροποποιήθηκε με τον εν λόγω νόμο, οπότε το μετά τον νόμο PACTE σύστημα αποκλειστικών δικαιωμάτων συνιστούσε νέα ενίσχυση.

(94) Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, όπως ανέφεραν οι γαλλικές αρχές μετά την κίνηση της επίσημης διαδικασίας, τα αποκλειστικά δικαιώματα της FDJ υπήρχαν πριν από τη θέσπιση του νόμου PACTE. Τα δικαιώματα αυτά απέρρεαν από νόμους προγενέστερους του νόμου PACTE, και συγκεκριμένα από τα διατάγματα της 9ης Νοεμβρίου 1978 και της 1ης Απριλίου 1985. Παρότι τα εν λόγω διατάγματα καταργήθηκαν μετά την έκδοση του νόμου PACTE (και ως εκ τούτου σε χρόνο κατά τον οποίον ο νόμος PACTE αποτελούσε ήδη το νομικό μέσο χορήγησης των δικαιωμάτων), τα αποκλειστικά δικαιώματα αυτά καθαυτά απλώς τροποποιήθηκαν, δεν ανακλήθηκαν. Οι γαλλικές αρχές δήλωσαν επίσης ότι τα προγενέστερα δικαιώματα είχαν «πραγματική οικονομική υπόσταση», δεδομένου ότι η FDJ θα είχε καταρχήν δικαίωμα αποζημίωσης σε περίπτωση ανάκλησής τους. Ως προς αυτό η Επιτροπή επισημαίνει ότι, τόσο βάσει του παλαιού νομικού πλαισίου (που ίσχυε πριν από τον νόμο PACTE) όσο και βάσει του νέου νομικού πλαισίου (που προέκυψε από τον νόμο PACTE), τα

([48]) Απόφαση της 11ης Ιουλίου 1996, C-39/94, Syndicat français de l'Express international (SFEI) και λοιποί κατά La Poste και λοιπών, ECLI:EU:C:1996:285, σκέψεις 60 και 61· απόφαση της 29ης Απριλίου 1999, C-342/96, Βασίλειο της Ισπανίας κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ECLI:EU:C:1999:210, σκέψη 41.

([49]) Απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Μαΐου 2003, Connect Austria Gesellschaft für Telekommunikation GmbH κατά Telekom-Control-Kommission, και Mobilkom Austria AG, C-462/99, ECLI:EU:C:2003:297, σκέψεις 92 και 93· απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 4ης Ιουλίου 2007, Bouygues και Bouygues Télécom SA κατά Επιτροπής, T-475/04, ECLI:EU:T:2007:196, σκέψεις 101, 104, 105 και 111.

([50]) Για λεπτομερή εξήγηση, βλέπε τις αιτιολογικές σκέψεις 98 έως 113 της απόφασης κίνησης της διαδικασίας.

([51]) Διαπιστώθηκε ότι υπήρχαν νέα χαρακτηριστικά: i) η διάρκεια των δικαιωμάτων (ενώ προηγουμένως είχαν χορηγηθεί για απροσδιόριστη διάρκεια, πλέον χορηγήθηκαν για περίοδο 25 ετών)· ii) η ύπαρξη αμοιβής που έπρεπε να καταβληθεί στο κράτος (παρότι προηγουμένως χορηγήθηκαν χωρίς να οφείλεται αμοιβή, το διάταγμα αριθ. 2019-1060 της 17ης Οκτωβρίου 2019 καθόρισε ποσό των 380 εκατ. EUR ως αμοιβή για τα αποκλειστικά δικαιώματα)· iii) ο μειωμένος κίνδυνος μεταβολής από το κράτος του φορολογικού πλαισίου και του εύρους των χορηγούμενων δικαιωμάτων (σε σύγκριση με την προηγούμενη κατάσταση, η μεταρρύθμιση εξασφάλισε τα αποκλειστικά δικαιώματα και σταθεροποίησε το φορολογικό πλαίσιο).

αποκλειστικά δικαιώματα της FDJ μπορούσαν, και μπορούν ακόμη, να ανακληθούν νομίμως (με την επιφύλαξη διαφορετικών ρυθμίσεων). Κατά συνέπεια, το γεγονός ότι ο νόμος PACTE εξασφάλισε τα δικαιώματα της FDJ δεν συνιστά μεταβολή της φύσης των δικαιωμάτων αυτών. Ομοίως, όπως ανέφεραν οι γαλλικές αρχές, ο νόμος PACTE δεν μετέβαλε τα κύρια χαρακτηριστικά των δικαιωμάτων. Ο νόμος απλώς μετέβαλε τους όρους άσκησης των δικαιωμάτων αυτών, στο πλαίσιο της ιδιωτικοποίησης της FDJ, τροποποιώντας το φορολογικό πλαίσιο, προσδιορίζοντας τη διάρκεια των δικαιωμάτων, καθορίζοντας με μεγαλύτερη ακρίβεια τα παιχνίδια που ενέπιπταν στο εύρος των αποκλειστικών δικαιωμάτων και συστήνοντας ρυθμιστική αρχή ([52]).

(95) Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η εκτίμηση αυτή επιβεβαιώθηκε από το Συμβούλιο της Επικρατείας στις αποφάσεις του της 14ης Απριλίου 2023 (βλέπε αιτιολογική σκέψη 68) ([53]). Το τελευταίο έκρινε επίσης ότι τα παιχνίδια τα οποία επιτρεπόταν να εκμεταλλεύεται η FDJ βάσει αποκλειστικών δικαιωμάτων, όπως προέβλεπε ο νόμος PACTE, καθορίζονταν σαφώς και λεπτομερώς, πράγμα που σημαίνει ότι η FDJ δεν θα ήταν σε θέση να αναπτύξει, στο πλαίσιο του μονοπωλίου της, παιχνίδια στους τομείς των τυχερών παιχνιδιών και των στοιχημάτων που ήταν ανοικτά στον ανταγωνισμό ([54]). Κατά την CPT, η ιδέα ότι «τα αποκλειστικά δικαιώματα που είχαν χορηγηθεί στην FDJ για απεριόριστη διάρκεια τερματίστηκαν και χορηγήθηκε στην FDJ νέα άδεια» αποτελούσε «θεωρητικό σενάριο και όχι σενάριο που προβλεπόταν στον νόμο PACTE». Η CPT επιβεβαίωσε επίσης ότι ο νόμος PACTE απλώς τροποποίησε τα αποκλειστικά δικαιώματα της FDJ.

6.1.5.1.2. Εφαρμογή της διαφορικής μεθόδου για τον υπολογισμό της αμοιβής που πρέπει να καταβάλει η FDJ

(96) Μολονότι η Επιτροπή θεωρεί δικαιολογημένη τη χρήση της διαφορικής μεθόδου, λαμβανομένων υπόψη των αμφιβολιών που διατυπώθηκαν στην απόφαση κίνησης της διαδικασίας (βλέπε αιτιολογικές σκέψεις 26 έως 32), παραμένει το ερώτημα αν η χρήση της εν λόγω μεθόδου από τις γαλλικές αρχές αποκλείει την ύπαρξη πλεονεκτήματος για την FDJ.

(97) Στην απόφαση κίνησης της διαδικασίας, η Επιτροπή εξέφρασε αμφιβολίες σχετικά με τους υπολογισμούς που πραγματοποίησαν οι γαλλικές αρχές κατά τη χρήση της διαφορικής μεθόδου. Οι αμφιβολίες αυτές αφορούσαν: i) τη θεωρητική αξία των μελλοντικών δικαιωμάτων λαμβανομένων υπόψη των επιπτώσεων του νόμου PACTE (πραγματικό σενάριο) ([55])· ii) τη θεωρητική αξία των μελλοντικών δικαιωμάτων μη λαμβανομένων υπόψη των επιπτώσεων του νόμου PACTE (σενάριο αντιπαραδείγματος — μέθοδοι 1 και 2) ([56])· και iii) τη δυνατότητα της FDJ να λάβει αποζημίωση λόγω αντικειμενικής ευθύνης του κράτους (εναλλακτικό σενάριο αντιπαραδείγματος — μέθοδος 3).

(98) Για τον υπολογισμό του τέλους κατά την έκδοση του νόμου PACTE, οι γαλλικές αρχές εκτίμησαν αρχικά την αξία του μετά τον νόμο PACTE επιχειρηματικού σχεδίου (πραγματικό σενάριο) χρησιμοποιώντας την υπολογισθείσα καθαρή παρούσα αξία των μελλοντικών αποκλειστικών δικαιωμάτων. Ο τελευταίος αυτός υπολογισμός βασίστηκε στο πλέον πρόσφατο επιχειρηματικό σχέδιο για τις δραστηριότητες που θα ασκούνταν βάσει αποκλειστικών δικαιωμάτων, το οποίο χρησιμοποιήθηκε για την αποτίμηση της FDJ στο πλαίσιο της σχεδιαζόμενης εισόδου της στο χρηματιστήριο. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι το μετά τον νόμο PACTE επιχειρηματικό σχέδιο καταρτίστηκε με ρεαλιστικό τρόπο και συνάδει με την πραγματικότητα της αγοράς, δεδομένου ότι βασίζεται σε χρηματοοικονομικές προβλέψεις που εκπονήθηκαν με βάση εκτιμήσεις της δραστηριότητας της FDJ από οκτώ χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ([57]). Επιπλέον, οι κανονιστικές και νομικές παράμετροι στις οποίες στηρίζεται το σχέδιο ισχύουν καθ' όλη τη διάρκεια των αποκλειστικών δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των ειδικών φορολογικών ρυθμίσεων για τα παιχνίδια που απορρέουν από τον νόμο PACTE αυτόν καθαυτόν.

([52]) Ως προς αυτό η Επιτροπή επισήμανε επίσης ότι φαινόταν εύλογο να υποτεθεί ότι η FDJ θα λάμβανε αποζημίωση σε περίπτωση ανάκλησης των εν λόγω δικαιωμάτων, ιδίως με δεδομένο το προηγούμενο του Loto που παρουσίασε η UBFT στην αιτιολογική σκέψη 49. Παρότι είναι ιδιαίτερα δύσκολο να εκτιμηθεί το δυνητικό ύψος της εν λόγω αποζημίωσης, η Επιτροπή δέχεται ότι θα μπορούσε να υπερβεί την ειδική αποζημίωση για τη μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων που απαιτείται για την άσκηση των εν λόγω δικαιωμάτων, όπως προβλέπεται στη συμφωνία της 29ης Δεκεμβρίου 1978 στην οποία παρέπεμψε στην απόφαση κίνησης της διαδικασίας.

([53]) Βλέπε αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας της 14ης Απριλίου 2023 αριθ. 436434 και αριθ. 436439. Το Συμβούλιο της Επικρατείας δεν αποφάνθηκε επί της δυνητικής ύπαρξης κρατικής ενίσχυσης και ανέστειλε τη διαδικασία εν αναμονή της τελικής απόφασης της Επιτροπής επί του θέματος. Εν τω μεταξύ, ο δημόσιος εισηγητής του Συμβουλίου της Επικρατείας έκρινε ότι η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τον υπολογισμό του τέλους ήταν δικαιολογημένη και δεν εντόπισε πρόδηλα σφάλματα εκτίμησης όσον αφορά τον υπολογισμό.

([54]) Απόφαση αριθ. 436439, σκέψη 21: «Τα άρθρα L.322-8 έως L.322-9-3 του κώδικα εσωτερικής ασφάλειας, όπως προκύπτουν από το διάταγμα, καθορίζουν με σαφή και λεπτομερή τρόπο τα διάφορα παιχνίδια, καθώς και τις κατηγορίες και τα πεδία εφαρμογής τους, που εμπίπτουν στα αποκλειστικά δικαιώματα που έχουν χορηγηθεί στην επιχείρηση LFDJ. Επιπλέον, τα ανωτέρω αντιστοιχούν στο πεδίο εφαρμογής των παιχνιδιών για τα οποία η LFDJ είχε ήδη λάβει άδεια λειτουργίας βάσει των διατάξεων που ίσχυαν πριν από την έναρξη ισχύος του νόμου της 22ας Μαΐου 2019».

([55]) Η αξία των μετά τον νόμο PACTE δικαιωμάτων εκτιμήθηκε μεταξύ *[…]* EUR και *[…]* EUR, ανάλογα με το μέσο σταθμισμένο κόστος κεφαλαίου και τα έσοδα από τα αποκλειστικά δικαιώματα.

([56]) Η προ του νόμου PACTE αξία των μελλοντικών δικαιωμάτων εκτιμήθηκε μεταξύ *[…]* EUR και *[…]* EUR.

([57]) Citi, CM-CIC, BNP Paribas Exane, Goldman Sachs, HSBC, Kepler, Oddo BHF και Société Générale.

(99) Δεύτερον, οι γαλλικές αρχές υπολόγισαν την καθαρή παρούσα αξία των μελλοντικών αποκλειστικών δικαιωμάτων με βάση το πριν από τον νόμο PACTE επιχειρηματικό σχέδιο χρησιμοποιώντας τρεις μεθόδους και 11 διαφορετικά σενάρια, το καθένα από τα οποία διέφερε ανάλογα με τις υποθέσεις σχετικά με το ποσοστό προμήθειας, δηλαδή το μερίδιο των στοιχημάτων που θα αποκόμιζε η FDJ μετά την αφαίρεση των ειδικών κρατήσεων δημόσιου χαρακτήρα επί των τυχερών παιχνιδιών —και ως εκ τούτου τελικά την αμοιβή της FDJ— (μέθοδος 1), το μέσο σταθμισμένο κόστος κεφαλαίου (στο εξής: ΜΣΚΚ) (μέθοδος 2) και την αποζημίωση που θα όφειλε το κράτος εάν τα αποκλειστικά δικαιώματα είχαν ανακληθεί το 2019 (μέθοδος 3). Παρά το ρητό αίτημα της CPT, η μέθοδος 3 χρησιμοποιήθηκε μόνο ως συμπλήρωμα των μεθόδων 1 και 2.

(100) Με εφαρμογή της τεχνικής των προεξοφλημένων ταμειακών ροών στο ΜΣΚΚ, που εκτιμάται σε περίπου 7 %, με τη μέθοδο 1 (μέθοδος «χρήσης του επιχειρηματικού σχεδίου») αξιολογήθηκε η διαφορά της αξίας των αποκλειστικών δικαιωμάτων της FDJ με βάση τα επιχειρηματικά σχέδια πριν και μετά τον νόμο PACTE ([58]), τα οποία επηρεάζονταν από διάφορα αρνητικά σενάρια προκαλούμενα από δυνητικές δυσμενείς αλλαγές στο κανονιστικό και φορολογικό πλαίσιο εν απουσία του νόμου PACTE.

(101) Το δεύτερο επιχειρηματικό σχέδιο (προ του νόμου PACTE επιχειρηματικό σχέδιο αντιπαραδείγματος) καταρτίστηκε σε δύο στάδια.

α) Η αρχική του βάση ήταν το επιχειρηματικό σχέδιο της FDJ (λαμβανομένων υπόψη των αλλαγών που επέφερε ο νόμος PACTE). Στη συνέχεια, διορθώθηκε προκειμένου να εξαλειφθούν οι διάφορες επιπτώσεις του νόμου PACTE (ιδίως εκείνες που αφορούσαν τη φορολογία και τη διάρκεια) και να υπάρξει επαναφορά στο αρχικό φορολογικό και κανονιστικό πλαίσιο.

β) Κατόπιν, το εν λόγω επιχειρηματικό σχέδιο χρησιμοποιήθηκε ως βάση για διάφορα σενάρια που αντικατοπτρίζουν τις αρνητικές επιπτώσεις μιας σειράς αποφάσεων που θα μπορούσε δυνητικά να λάβει το κράτος σχετικά με αλλαγές στις κρατήσεις δημόσιου χαρακτήρα ή στην πολιτική αδειοδότησης των τυχερών παιχνιδιών.

(102) Τρία σενάρια αποτελούν συνέχεια αποφάσεων που επηρέασαν πράγματι την επιχείρηση στο παρελθόν, όπως αποφάσεις για τη μείωση της αμοιβής της επιχείρησης ή τη μη έγκριση νέων μορφών τυχερών παιχνιδιών. Άλλα τρία σενάρια καταρτίστηκαν με βάση στατιστικά στοιχεία για τον προσδιορισμό των σεναρίων που ήταν πιθανότερο να προκύψουν. Τα έξι διαφορετικά σενάρια συνοψίζονται στον κάτωθι πίνακα.

Πίνακας 1

Μέθοδος 1 — Περιγραφή των έξι σεναρίων

Σενάρια	Περιγραφή
1(α)	Εξετάστηκαν διάφορα σενάρια που περιλάμβαναν μείωση του ποσοστού προμήθειας της επιχείρησης με βάση το εύρος απόδοσης για τους παίκτες. Σε κάθε σενάριο, οι φόροι αυξάνονταν σε διαφορετικά επίπεδα σύμφωνα με τις αλλαγές που είχαν επηρεάσει την επιχείρηση στο παρελθόν, προκειμένου να προσομοιωθούν τα μέτρα που θα μπορούσε να είχε θεσπίσει το κράτος βάσει του πλαισίου που ίσχυε πριν από τον νόμο PACTE.
1(β)	
1(γ)	
2(α)	Για κάθε σενάριο, πραγματοποιήθηκαν τυχαία 500 προσομοιώσεις, οι οποίες κατέδειξαν πώς θα μπορούσε να εξελιχθεί το ποσοστό προμήθειας της FDJ βάσει τριών υποθέσεων όσον αφορά την ετήσια πιθανότητα μείωσης της αμοιβής της FDJ.
2(β)	
2(γ)	

(103) Η Επιτροπή δέχεται ότι αυτά τα έξι σενάρια βασίζονται σε μεθόδους εκτίμησης που είναι λυσιτελείς για τον υπολογισμό του τέλους εν προκειμένω.

(104) Επιπλέον, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι είναι εγγενώς δύσκολο να προβλεφθεί η εξέλιξη του ποσοστού προμήθειας της FDJ για μεγάλο χρονικό διάστημα ([59]), δεδομένου ότι πρόκειται για κανονιστική μεταβλητή που υπόκειται σε αποφάσεις πολιτικής.

([58]) Η αξιολόγηση του προ του νόμου PACTE επιχειρηματικού σχεδίου κάλυπτε αόριστο χρονικό διάστημα προκειμένου να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι, σύμφωνα με το προηγούμενο νομικό πλαίσιο, τα αποκλειστικά δικαιώματα είχαν χορηγηθεί θεωρητικά επ' αόριστον.

([59]) Παρότι τα ιστορικά στοιχεία καταδεικνύουν μείωση του ποσοστού προμήθειας από το 2016 έως το 2019 και από το 1997 έως το 2006, είναι δύσκολο να γίνουν συγκρίσεις για τη δεύτερη περίοδο λόγω της μεταρρύθμισης.

(105) Η μέθοδος 2 (η μέθοδος «χρήσης του ΜΣΚΚ») αποσκοπούσε στον κατά προσέγγιση υπολογισμό της διαφοράς αξίας που προέκυπτε από ένα περιθώριο προεξοφλητικού επιτοκίου (με βάση την υπόθεση ότι το επιχειρηματικό σχέδιο θα παρέμενε το ίδιο). Όπως και η μέθοδος 1, προβλέπει τον ποσοτικό προσδιορισμό των επιπτώσεων της εξασφάλισης των αποκλειστικών δικαιωμάτων της FDJ και του φορολογικού πλαισίου, αλλά υιοθετεί διαφορετική προσέγγιση (το υψηλότερο ΜΣΚΚ αντικατοπτρίζει υψηλότερο επίπεδο κινδύνου που αντιστοιχεί σε λιγότερο σταθερό και προβλέψιμο φορολογικό και κανονιστικό πλαίσιο). Το περιθώριο προεξοφλητικού επιτοκίου υπολογίζεται με σύγκριση του ΜΣΚΚ επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον ίδιο τομέα, αλλά με διαφορετικά επίπεδα ασφάλειας όσον αφορά το κανονιστικό τους πλαίσιο. Εφαρμόστηκε προεξοφλητικό επιτόκιο στο προ του νόμου PACTE επιχειρηματικό σχέδιο ([60]) με τη χρήση ενός ΜΣΚΚ που αντικατόπτριζε ασφάλιστρο κινδύνου συγκρίσιμο με το ΜΣΚΚ που χρησιμοποιήθηκε κατά την προεξόφληση του μετά τον νόμο PACTE επιχειρηματικού σχεδίου. Το ασφάλιστρο κινδύνου εκτιμήθηκε με δύο τρόπους. Στο πλαίσιο του σεναρίου 1 χρησιμοποιήθηκε η διαφορά μεταξύ αφενός των αξιών βήτα των εταιρειών λαχειοφόρων αγορών (*[…]*) και αφετέρου των αξιών βήτα των εταιρειών διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών και αθλητικών στοιχημάτων (*[…]*), με την επισήμανση ότι οι δεύτερες θεωρείται ότι έχουν υψηλότερο προφίλ κινδύνου (τομέας ανοικτός στον ανταγωνισμό) απ' ό,τι οι πρώτες (ορισμένες από τις οποίες έχουν μονοπώλια). Στο πλαίσιο των σεναρίων 2 και 3 χρησιμοποιήθηκε η διαφορά στις τιμές του ΜΣΚΚ που δημοσιεύθηκαν από αναλυτές οι οποίοι διενεργούν έρευνες για ευρωπαϊκές εταιρείες προμήθειας ενέργειας ή εταιρείες κοινής ωφελείας, εξετάζοντας αφενός τις «μη ρυθμιζόμενες» εταιρείες κοινής ωφελείας (*[…]*) και αφετέρου τις εταιρείες που θεωρείται ότι υπόκεινται σε ρυθμίσεις και δραστηριοποιούνται κυρίως στον τομέα της διανομής και μεταφοράς ενέργειας, με την επισήμανση ότι οι τελευταίες θεωρείται ότι έχουν σημαντικά χαμηλότερο προφίλ κινδύνου. Όλα τα αριθμητικά στοιχεία που προέκυψαν για τα διάφορα σενάρια με χρήση αυτής της μεθόδου, η οποία εφαρμόστηκε στα επιχειρηματικά σχέδια, παρέχουν εκτίμηση του ποσού του τέλους.

(106) Η Επιτροπή θεωρεί ότι η μέθοδος 2 είναι επίσης λυσιτελής για τον υπολογισμό της κατά προσέγγιση αξίας του τέλους. Επιπλέον, παρότι εξετάστηκαν διάφορες υποθέσεις για το ΜΣΚΚ (βλέπε αιτιολογική σκέψη 105), κατά την άποψη της Επιτροπής ήταν εύλογο οι γαλλικές αρχές να εστιάσουν στις *[…]* ως συγκρίσιμες εταιρείες για τον υπολογισμό του ΜΣΚΚ της FDJ, λόγω των ομοιοτήτων τους με την FDJ. Η σύγκριση με επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ενέργειας είναι επίσης λυσιτελής, δεδομένου ότι η διάκριση μεταξύ προμηθευτών ενέργειας και επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται κυρίως στον τομέα της διανομής και μεταφοράς είναι παρόμοια, όσον αφορά το προφίλ κινδύνου, με τη σύγκριση μεταξύ φορέων εκμετάλλευσης διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών και αθλητικών στοιχημάτων και εταιρειών λαχειοφόρων αγορών.

(107) Με τη μέθοδο 3, τη «συμπληρωματική» μέθοδο που ζήτησε η CPT, προσομοιώθηκαν οι συνέπειες ενός θεωρητικού σεναρίου στο οποίο το κράτος και ο νομοθέτης αποφάσισαν να καταργήσουν τα αποκλειστικά δικαιώματα της FDJ υπό τον όρο της καταβολής αποζημίωσης και στη συνέχεια να χορηγήσουν στην FDJ άδεια εκμετάλλευσης για 25 έτη (κάτι που δεν αποφάσισε να πράξει ο νομοθέτης κατά την ψήφιση του νόμου PACTE). Το ποσό του τέλους υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ της αξίας της άδειας (συνδυασμένη αξία των προεξοφλημένων ταμειακών ροών για διάστημα 25 ετών και υπολογιζόμενη βάσει του μετά τον νόμο PACTE επιχειρηματικού σχεδίου της FDJ) και του ποσού της αποζημίωσης που θα καταβαλλόταν στην FDJ λόγω της αντικειμενικής ευθύνης του κράτους, η οποία ισούται με την αξία του προ του νόμου PACTE επιχειρηματικού σχεδίου (συνδυασμένη αξία των προεξοφλημένων ταμειακών ροών με το ίδιο ΜΣΚΚ ύψους περίπου 7 % σε διαρκή βάση, με ενσωμάτωση του προ του νόμου PACTE φορολογικού πλαισίου και προσομοίωση ενός επιδεινούμενου φορολογικού τοπίου ώστε να αντικατοπτρίζεται η φορολογική αβεβαιότητα) πολλαπλασιαζόμενη επί μια αντισταθμιστική έκπτωση.

(108) Η Επιτροπή επιθυμεί να τονίσει ότι είναι πολύ δύσκολο να διατυπωθεί άποψη όσον αφορά την ορθότητα της υπόθεσης σύμφωνα με την οποία η FDJ θα υφίστατο ζημία και θα λάμβανε αποζημίωση για την ανάκληση των αποκλειστικών και χρονικά μη περιορισμένων δικαιωμάτων της. Μολονότι οι γαλλικές αρχές προσκόμισαν αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία προκύπτει ότι θεωρητικά η FDJ θα μπορούσε να έχει δικαίωμα αποζημίωσης, το ύψος της εν λόγω αποζημίωσης θα ήταν πολύ δύσκολο να εκτιμηθεί, κυρίως διότι είναι δύσκολο να εκτιμηθεί το ύψος της «ζημίας» που θα μπορούσε να θεωρηθεί «μη φυσιολογική» (αιτιολογική σκέψη 108 της απόφασης κίνησης της διαδικασίας).

(109) Αφού ανέλυσαν τον υπολογισμό του τέλους, οι γαλλικές αρχές καθόρισαν με αυτή τη μέθοδο εύρη αριθμητικών στοιχείων, οι μέσοι όροι των οποίων είναι οι εξής: για τη μέθοδο 1 *[…]* εκατ. EUR· για τη μέθοδο 2 *[…]* εκατ. EUR· και για τη συμπληρωματική μέθοδο *[…]* εκατ. EUR.

(110) Υπό το πρίσμα των ανωτέρω στοιχείων, η CPT δήλωσε ότι εξέτασε τους προβληθέντες παράγοντες επιπτώσεων και τις διάφορες μεθόδους που υπέβαλαν οι γαλλικές αρχές και ανέφερε ότι η δική της εκτίμηση οδήγησε στον προσδιορισμό του τέλους στο ποσό των 380 εκατ. EUR. Οι γαλλικές αρχές δεν ήταν σε θέση να προσδιορίσουν με βεβαιότητα τις παραμέτρους που χρησιμοποίησε η CPT για να καταλήξει στο ποσό των 380 εκατ. EUR, αλλά η Γαλλία επισήμανε ότι ο μέσος όρος των μέσων αριθμητικών στοιχείων ([61]) που προέκυψαν με βάση τις διαφορετικές προσεγγίσεις αποτίμησης ήταν 377 εκατ. EUR και ότι, ως εκ τούτου, το ποσό αυτό προσέγγιζε το υπολογισθέν ποσό του τέλους.

([60]) Η αξιολόγηση του προ του νόμου PACTE επιχειρηματικού σχεδίου κάλυπτε αόριστο χρονικό διάστημα προκειμένου να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι, σύμφωνα με το προηγούμενο νομικό πλαίσιο, τα αποκλειστικά δικαιώματα είχαν χορηγηθεί θεωρητικά επ' αόριστον.

([61]) Ο μέσος όρος των μέσων αριθμητικών στοιχείων υπολογίζεται ως εξής: *[…]*.

(111) Η Επιτροπή ζήτησε από τη Γαλλία να εκπονήσει εναλλακτική μέθοδο (μέθοδος 4) για τον υπολογισμό του τέλους βάσει θεωρητικού εναλλακτικού σεναρίου, με δεδομένη την ανησυχία της σχετικά με τη διάρκεια των αποκλειστικών δικαιωμάτων εν απουσία του νόμου PACTE (σενάριο αντιπαραδείγματος) σύμφωνα με τις μεθόδους 1, 2 και 3. Στην απόφαση κίνησης της διαδικασίας (αιτιολογικές σκέψεις 106 και 107), η Επιτροπή εξέφρασε αμφιβολίες ως προς τον εύλογο χαρακτήρα της υποκείμενης υπόθεσης που διατυπώθηκε στο σενάριο αντιπαραδείγματος, σύμφωνα με την οποία η FDJ θα ήταν σε θέση να κάνει χρήση των δικαιωμάτων της επ' αόριστον υπό τους ίδιους όρους.

(112) Η μέθοδος 4 βασίζεται σε αναθεωρημένο χρονοδιάγραμμα για τα αποκλειστικά δικαιώματα στο πλαίσιο του σεναρίου αντιπαραδείγματος και ως εκ τούτου σε προσαρμογές των ποσοστών προμήθειας με την πάροδο του χρόνου, οι λεπτομέρειες των οποίων παρατίθενται στις ακόλουθες παραγράφους.

(113) Σύμφωνα με τη μέθοδο 4, οι προ του νόμου PACTE όροι των αποκλειστικών δικαιωμάτων υπόκεινται σε όριο 25 ετών. Το όριο αυτό είναι πιο συντηρητικό από την υπόθεση που χρησιμοποιήθηκε στις τρεις αρχικές μεθόδους, στο πλαίσιο των οποίων θεωρήθηκε ότι, εν απουσία του νόμου PACTE, η FDJ θα εξακολουθούσε να χρησιμοποιεί όλα τα αποκλειστικά δικαιώματά της χωρίς χρονικό περιορισμό και με τους ίδιους ακριβώς όρους.

(114) Κατά την Επιτροπή, δεν είναι βέβαιο αν, ακόμη και σε περίπτωση που δεν είχε εκδοθεί ο νόμος PACTE, η FDJ θα μπορούσε να κάνει χρήση των αποκλειστικών δικαιωμάτων της επ' αόριστον στο πλαίσιο του προ του νόμου PACTE πλαισίου, κυρίως επειδή το κανονιστικό πλαίσιο είχε αναπροσαρμοστεί τακτικά στο παρελθόν και επειδή, κατά τη θέσπιση του νόμου PACTE, η Γαλλία αποφάσισε όντως να περιορίσει τη διάρκεια των αποκλειστικών δικαιωμάτων (σε 25 έτη) όταν το μεγαλύτερο μέρος του κεφαλαίου της FDJ μεταβιβάστηκε στον ιδιωτικό τομέα. Η μέθοδος 4 καθιστά δυνατόν να ληφθεί υπόψη αυτή η αβεβαιότητα με την εισαγωγή στο σενάριο αντιπαραδείγματος —ακόμη και χωρίς την έκδοση του νόμου PACTE και την ιδιωτικοποίηση της FDJ— της υπόθεσης ότι τα αποκλειστικά δικαιώματά της θα έπαυαν να ισχύουν ούτως ή άλλως έπειτα από 25 έτη. Λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές εξελίξεις (όπως την εμφάνιση φορέων εκμετάλλευσης διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών μετά την απελευθέρωση του 2010), η Επιτροπή θεωρεί ότι η διάρκεια των 25 ετών είναι πιο ρεαλιστική απ' ό,τι ένα απροσδιόριστο χρονικό πλαίσιο. Η υπόθεση αυτή μπορεί να θεωρηθεί συντηρητική καθώς το 2019 τα αποκλειστικά δικαιώματα ίσχυαν ήδη από τη δεκαετία του 1970, δηλαδή επί 40 και πλέον έτη.

(115) Στο πλαίσιο αυτό, η μέθοδος 4 βασίζεται σε σενάριο αντιπαραδείγματος με καθορισμένη διάρκεια 25 ετών. Αυτό μετριάζει τις αρχικές αρνητικές επιπτώσεις του νόμου PACTE στην αξία των αποκλειστικών δικαιωμάτων, οι οποίες ελήφθησαν υπόψη από τις γαλλικές αρχές στις μεθόδους 1, 2 και 3 [βλέπε αιτιολογική σκέψη 22 στοιχείο α)], σύμφωνα με τις αμφιβολίες που εξέφρασε η Επιτροπή στις αιτιολογικές σκέψεις 106 και 107 της απόφασης κίνησης της διαδικασίας.

(116) Το σενάριο αυτό είναι σαφώς πιο συντηρητικό από τα σενάρια που εκπόνησε η CPT με βάση τις μεθόδους 1, 2 και 3, δεδομένης της παύσης των θετικών ταμειακών ροών έπειτα από 25 έτη.

(117) Ωστόσο, η μέθοδος 4 περιλαμβάνει περαιτέρω προσαρμογή, δηλαδή μεταβολή της αμοιβής (ποσοστό προμήθειας) που λάμβανε η FDJ στο προ του νόμου PACTE σενάριο. Κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής, οι γαλλικές αρχές διαβίβασαν προσαρμοσμένες παραμέτρους για το ποσοστό προμήθειας λαμβάνοντας υπόψη το θεωρητικό σενάριο της 25ετούς διάρκειας για τα αποκλειστικά δικαιώματα.

(118) Σε περίπτωση που τα αποκλειστικά δικαιώματα μπορούσαν να λήξουν νωρίτερα (έπειτα από 25 έτη αντί της απεριόριστης διάρκειας), η FDJ θα επωμιζόταν συγκριτικά μεγαλύτερο οικονομικό κίνδυνο, δεδομένου ότι θα είχε λιγότερο χρόνο για να επιτύχει αποδόσεις. Υπό τις συνθήκες αυτές, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι τα ποσοστά προμήθειας (και ως εκ τούτου η αμοιβή της FDJ) θα κατέγραφαν μικρότερη μείωση απ' ό,τι στην περίπτωση της επ' αόριστον διατήρησης των δικαιωμάτων.

(119) Οι μεταβολές των ποσοστών βασίζονται στην προβλεπόμενη αύξηση των ποσών στοιχηματισμού, όπως προβλέπεται στο επιχειρηματικό σχέδιο που χρησιμοποιήθηκε για τον υπολογισμό του τέλους ([62]). Για τον σκοπό αυτόν, οι γαλλικές αρχές αναφέρθηκαν στις υποθέσεις που χρησιμοποιήθηκαν στις άλλες μεθόδους, προσαρμόζοντας τη συχνότητα με την οποία μειώνονται τα ποσοστά προμήθειας ώστε να ληφθεί υπόψη το δεδομένο του τερματισμού των αποκλειστικών δικαιωμάτων έπειτα από 25 έτη.

(120) Η Επιτροπή κρίνει ότι η εκπόνηση του σεναρίου αντιπαραδείγματος εν απουσία του νόμου PACTE με βάση την υπόθεση ότι τα δικαιώματα θα ήταν χρονικά περιορισμένα (δηλαδή, η άποψη ότι η FDJ θα εξακολουθούσε να επωφελείται από τους προ του νόμου PACTE όρους, αλλά μόνο για 25 έτη, δηλαδή έως το 2044) αποτελεί συντηρητική προσέγγιση για τον προσδιορισμό της απουσίας ενίσχυσης.

([62]) Στο παρελθόν, ο υπουργός Προϋπολογισμού είχε τροποποιήσει επανειλημμένα τα ποσοστά προμήθειας της FDJ (ανά κατηγορία παιχνιδιών από το 1997 έως το 2016, και στη συνέχεια ανά εύρος απόδοσης για τους παίκτες από το 2016). Πέραν του ότι αποτελούσαν αντίδραση στις ευρύτερες οικονομικές εξελίξεις, οι τροποποιήσεις αυτές αντανακλούσαν επίσης τις αλλαγές στα ποσά στοιχηματισμού που κατέβαλλαν οι παίκτες.

(121) Κατά την άποψη της Επιτροπής, μπορεί να διατυπωθεί βάσιμα η υπόθεση ότι τα ποσοστά προμήθειας δεν θα μειώνονταν τόσο σημαντικά στο σενάριο που προβλέπει χρονικό περιορισμό, εφόσον τα δικαιώματα περιορίζονταν σε 25 έτη στο προ του νόμου PACTE επιχειρηματικό σχέδιο. Πράγματι, η Επιτροπή θεωρεί ότι η διάρκεια των δικαιωμάτων και το ύψος της αμοιβής συνδέονται εννοιολογικά, και ο παράγοντας αυτός επηρεάζει τόσο την αμοιβή όσο και την κερδοφορία της FDJ. Επιπροσθέτως, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η Γαλλία άλλαξε μόνο τη συχνότητα των μειώσεων των ποσοστών και ότι αυτό ήταν σύμφωνο με την προβλεπόμενη αύξηση των ποσών στοιχηματισμού και τις προσαρμογές που πραγματοποιήθηκαν πριν από τη θέσπιση του νόμου PACTE.

(122) Από τις υποθέσεις στις οποίες βασίζεται η μέθοδος 4 προκύπτει αξία ύψους *[…]* EUR για τα δικαιώματα στο σενάριο αντιπαραδείγματος (εν απουσία του νόμου PACTE).

(123) Εφόσον η αξία των δικαιωμάτων στο πλαίσιο του πραγματικού σεναρίου (μετά τον νόμο PACTE) ανέρχεται σε *[…]* EUR, σύμφωνα με τη μέθοδο 4 το ποσό του τέλους ανέρχεται σε 477 εκατ. EUR, ποσό που είναι κατά 97 εκατ. EUR υψηλότερο από το ποσό των 380 εκατ. EUR που υπολόγισε η CPT.

6.1.5.1.3. Συμπέρασμα

(124) Συμπερασματικά, το τέλος που υπολογίζεται με τη μέθοδο 4 ανέρχεται σε 477 εκατ. EUR, ποσό που υπερβαίνει κατά 97 εκατ. EUR την αμοιβή που υπολόγισε η CPT (380 εκατ. EUR).

(125) Προκειμένου να διασφαλιστεί η μη ύπαρξη ενίσχυσης, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η Γαλλία δεσμεύτηκε να αυξήσει το τέλος κατά 97 εκατ. EUR σε σύγκριση με την αμοιβή που υπολόγισε η CPT.

7. **ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ**

(126) Η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η χορήγηση αποκλειστικών δικαιωμάτων στην FDJ βάσει του νόμου PACTE δεν παρείχε οικονομικό πλεονέκτημα στη La Française des Jeux.

(127) Συνεπώς, το υπό εξέταση μέτρο δεν συνιστά κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ.

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ:

Άρθρο 1

Το μέτρο που έθεσε σε εφαρμογή η Γαλλική Δημοκρατία υπέρ της La Française des Jeux, προσαυξημένο κατά 97 εκατ. EUR, δεν συνιστά ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Άρθρο 2

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στη Γαλλική Δημοκρατία.

Βρυξέλλες, 31 Οκτωβρίου 2024.

Για την Επιτροπή
Margrethe VESTAGER
Εκτελεστική Αντιπρόεδρος